

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

ફોજદારી અપીલ (સજા વિરુદ્ધ) નં. ૪૪૧/૨૦૧૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હર્ષા દેવાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જી. આર. ઉધવાણી

=====

૧	શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?	
૨	રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?	
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે?	

=====

મહમદભાઈ વલિભાઈ અગારીયા અને ડ..... અપીલકર્તાઓ/અરજદારો

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય..... સામાવાળાઓ

=====

ઉપસ્થિતી:

અરજદાર / અપીલકર્તા નં. ૪-૫,૭ તરફે વકીલ શ્રી જે. કે. પરમાર

અરજદાર / અપીલકર્તા નં. ૧-૩,૬ તરફે વકીલ શ્રી વિરાટ જી. પોપટ

સામાવાળા(ઓ) તરફે સરકારી વકીલ શ્રી મિતેષ અમિન

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હર્ષા દેવાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જી. આર. ઉધવાણી

તારીખ: ૦૮/૦૮/૨૦૧૬

સીએવી ચુકાદો

૧. આ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ (જે હવે પછી "સીઆર.પી.સી." તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૩૭૪ હેઠળની અપીલમાં, ૬૬૧ (એડ હોક) એડિશનલ સેશન્સ જજ અને સ્પેશિયલ જજ (એટ્રોસિટી), વેરાવળ, જિલ્લો જૂનાગઢ દ્વારા એટ્રોસિટી સેશન્સ કેસ નં. ૩૩/૦૬ (૩૩/૨૦૦૬) માં તારીખ ૨૧/૦૧/૨૦૧૪ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદા અને હુકમને પડકારવામાં આવેલ છે, જેના દ્વારા અપીલકર્તાઓ – મૂળ આરોપીઓને ઇન્ડિયન પિનલ કોડ, ૧૮૬૦ (જે હવે પછી "આઈપીસી" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમો ૩૦૨, ૩૨૬, ૩૨૫, ૧૨૦બી, ૩૨૪, ૧૪૩, ૧૪૭, ૧૪૮, ૧૪૯, ૩૨૩, ૫૦૪, ૫૦૬(૨) અને જજ ૭ તેમજ ધ શેડ્યુલ્ડ કાર્ટ્સ એન્ડ શેડ્યુલ્ડ ટ્રાઈબ્સ (પ્રિવેન્શન ઓફ એટ્રોસિટીઝ) એક્ટ (જે હવે પછી "ધ એટ્રોસિટી એક્ટ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૩(૨)(v) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યા છે તેમજ આઈપીસી ની કલમો ૧૪૩, ૧૪૭, ૧૪૮, ૩૦૨ અને ધ એટ્રોસિટી એક્ટની કલમ ૩(૨)(v) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે સજા ફટકારવામાં આવી છે.

૨. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા, દરેક અપીલકર્તાઓને આઈપીસીની કલમ ૧૪૩ હેઠળના ગુના માટે છ મહિનાની, કલમ ૧૪૭ હેઠળના ગુના માટે બે વર્ષની અને કલમ ૧૪૮ હેઠળના ગુના માટે ત્રણ વર્ષની સખત કેદની સજા ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. ઉક્ત દરેક ગુના માટે, દરેક

અપીલકર્તાઓને રૂ. ૫૦૦/- નો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો અને દંડ ન ભરવાના કિસ્સામાં બે દિવસની સાદી કેદની સજા પણ ફટકારવામાં આવી હતી. આઈપીસીની કલમ ૩૦૨ અને ધ એટ્રોસિટી એક્ટની કલમ ૩(૨)(v) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર પ્રત્યેક ગુના માટે, દરેક અપીલકર્તાઓને આજીવન સખત કેદ અને રૂ. ૫૦૦૦/- નો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો અને દંડ ન ભરવાના કિસ્સામાં, ઉપરોક્ત બંને ગુનાઓ માટે દરેક અપીલકર્તાઓને વધુ છ મહિનાની સાદી કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત સજાઓને ધ્યાનમાં લઈને, નીચલી કોર્ટે આઈપીસીની કલમો ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫, ૩૨૬, ૧૨૦બી, ૪૪૭, ૫૦૪, ૫૦૬(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે અલગથી સજા ફટકારવાનું ટાળ્યું હતું.

૩. અપીલકર્તાઓને સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૪૨૮ હેઠળ સેટ ઓફ (set off) આપવામાં આવ્યું હતું અને તમામ સજાઓ એકસાથે ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો.

એફઆઈઆર માંથી ફલિત થતી હકીકતો:

૪. તારીખ ૦૯/૦૮/૨૦૦૬ ના રોજ વેરાવળ ખાતે પ્રભાસ પાટણ પોલીસ સ્ટેશન (કેમ્પ) માં એક દીપકભાઈ ભીખાભાઈ ચાંદપા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15), આંક ૬૩ દ્વારા એક એફઆઈઆર આંક ૬૪ નોંધાવવામાં આવી હતી, જે ફર્સ્ટ ક્લાઈમ રજિસ્ટ્રેશન નં. ૧૧/૨૦૦૬ તરીકે

નોંધવામાં આવી હતી, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તે વેરાવળના ધારી ગામનો રહેવાસી હતો અને તેના કાકા મુળાભાઈ સાજણભાઈ ચાંદપા (અહીં મરણજનાર) અને તેના ભાઈ રામાભાઈ સાજણભાઈ ચાંદપા જમીનના એક ટુકડા પર લાંબા સમયથી દબાણ કરીને તેનો કબજો ધરાવતા હતા અને તેનો ખેતીના હેતુઓ માટે ઉપયોગ કરતા હતા અને તેમના પરિવારો સાથે આ જ જમીન પર રહેતા હતા. ગામના મુસ્લિમો, એટલે કે, નૂરા વલી અને તેના ભાઈઓ ઈસાકભાઈ અમીનભાઈ અને હનીફભાઈ અમીનભાઈ બંને ભાઈઓ પાસેથી જમીનનો ઉક્ત ટુકડો પચાવી પાડવાના ઇરાદાથી વારંવાર તેમને તેમજ ફરિયાદીને, જેણે દબાણ દ્વારા જમીનના અન્ય ટુકડા પર કબજો જમાવ્યો હતો, તેમને હેરાન કરતા હતા. અગાઉ પણ મુળાભાઈ સાજણભાઈ દ્વારા પોલીસ સ્ટેશનમાં ફરિયાદ આપવામાં આવી હતી.

૫. એફઆઈઆરમાં વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તારીખ ૦૮/૦૮/૨૦૦૬ ના રોજ ફરિયાદી મુળાભાઈ સાજણભાઈ સાથે સ્પ્લેન્ડર મોટરસાઈકલ પર વેરાવળ તરફ ખરીદી કરવા નીકળ્યા હતા અને સવારે આશરે ૧૦.૧૫ વાગ્યે, દો-ભાઈ દરગાહ પાસે આરોપી હનીફ અમીન, નૂરા વલી, નૂરા વલીના ભાઈ મહેમૂદ વલી, ઇબ્રુ અને ઈસાક અમીન દ્વારા તેમને રોકવામાં આવ્યા હતા અને તેમની જાતિનું અપમાન કરતા શબ્દો ઉચ્ચાર્યા હતા અને તેમને જમીન ખાલી કરવા અને ગામ છોડી દેવા જણાવ્યું હતું. એફઆઈઆરમાં જણાવવામાં

આવ્યું છે કે ઉપરોક્ત આરોપીઓએ મુળાભાઈ સાજણભાઈને કહ્યું હતું કે તેમને "આજે" જ મારી નાખવામાં આવશે. ફરિયાદીએ ફરિયાદમાં વધુમાં જણાવ્યું હતું કે આરોપી હનીફ પાસે પાવડો હતો અને આરોપીઓ નૂરા વલી અને ઇસાક અમીન બંને પાસે કુદાડી હતી અને મહેમૂદવલી અને ઇબ્રુ પાસે અનુક્રમે લોખંડની પાઈપ અને લાકડી હતી અને તે બધાએ મુળાભાઈ સાજણભાઈ પર તેમના સંબંધિત હથિયારો વડે આકેધડ હુમલો કરવાનું શરૂ કર્યું હતું અને આરોપી હનીફે ફરિયાદીને બે લાફા મારીને દૂર રહેવા ચેતવણી આપી હતી, નહીંતર મુળાભાઈ સાજણભાઈ જેવી જ હાલત થશે તેમ જણાવ્યું હતું. એફઆઈઆરમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે મુળાભાઈ સાજણભાઈએ મદદ માટે બૂમો પાડી હતી, જેના પરથી રામાભાઈ સાજણભાઈ (તેમના ભાઈ), તેમના ભાભી સોમીબેન (રામાભાઈની પત્ની), અને તેમના ભત્રીજા રાજુભાઈ (રામાભાઈના પુત્ર), શોભના (રામાભાઈની પુત્રી) અને મુળાભાઈ સાજણભાઈની પત્ની મણીબેન ઘટનાસ્થળે દોડી આવ્યા હતા. એફઆઈઆરમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે ફરિયાદી સહિત તે બધા મુળાભાઈ સાજણભાઈને બચાવવા માટે વચ્ચે પડ્યા, ત્યારે આરોપી હનીફ અમીન અને નૂરા વલીના ૧૫ સાગરીતો ફેક્ટરી તરફથી દોડતા આવ્યા અને રામાભાઈ સાજણભાઈ, મુળાભાઈ સાજણભાઈ, સોમીબેન અને મણીબેન પર હુમલો કરવાનું શરૂ કર્યું અને ફરિયાદી પોતાના સમાજના લોકોને મદદ માટે બોલાવવા માટે ત્યાંથી સરકી ગયા અને બાબુ હમીર, અનુબેન રામાભાઈ, ગગી બાબુ અને ધીરુ બાબુ સાથે પાછા ફર્યા, જેના પરથી હુમલાખોરો

ભાગી ગયા અને આ દરમિયાન, કોઈએ પોલીસને બનાવ અંગે જાણ કરી હોવાથી, પોલીસ ત્યાં આવી પહોંચી હતી અને બાબુ હમીર સાથે પોલીસ વાનમાં મુળાભાઈ સાજણભાઈ અને મણીબેન મુળાભાઈને સરકારી હોસ્પિટલ લઈ ગઈ હતી. રામાભાઈ સાજણભાઈ, રાજુભાઈ રામાભાઈ અને સોમીબેન, રામાભાઈ સાજણભાઈની પત્નીને પણ બીજી પોલીસ વાનમાં વેરાવળની સરકારી હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદી પોલીસ સ્ટેશન ગયા હતા અને પોલીસ ધારી ગામ પહોંચી ગઈ છે તે જાણીને વેરાવળની સરકારી હોસ્પિટલ ગયા હતા.

૬. ઉપરોક્ત ફરિયાદ પરથી, કેસની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને આરોપીઓ (અહીં અપીલકર્તાઓ) સામે કેસ ચલાવવા માટે પૂરતા પુરાવા મળી આવતા, વેરાવળના વિદ્વાન એડિશનલ ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને જરૂરી પ્રક્રિયા અનુસર્યા બાદ કેસને વેરાવળની સેશન્સ કોર્ટમાં કમિટ કરવામાં આવ્યો હતો અને સ્પેશિયલ કેસ નં. ૩૩/૨૦૦૬ (એટ્રોસિટી) તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો. આરોપીઓ સામે તહોમતનામું ઘડવામાં આવ્યું હતું અને સમજાવવામાં આવ્યું હતું અને સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૨૯ હેઠળ તેમના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા અને આરોપીઓએ તહોમત માટે ગુનો કબૂલ કરવાને બદલે ટ્રાયલનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો હોવાથી, તેમની સામે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો અને ઉપર

જણાવ્યા મુજબ દોષિત ઠરાવીને સજા ફટકારવામાં આવી હતી.

૭. ઉપરોક્ત એફઆઈઆરમાં જણાવ્યા મુજબનો કેસ સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે નીચે મુજબના મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓ રજૂ કર્યા હતા:

(એ) મૌખિક પુરાવાઓ :-

અનુ. નં.	સાક્ષીનું નામ	આંક
૧	બાબુભાઈ હમીરભાઈ ચાંદપા - (પંચ સાક્ષી)	૧૩
૨	અબ્દુલ રઝાક (પંચ સાક્ષી)	૨૩
૩	અશ્વિન જગજીવન - (પંચ સાક્ષી)	૨૫
૪	હસન ગની પંજા - (પંચ સાક્ષી)	૨૬
૫	નિરંજન જમનાદાસ ભોઈ - (પંચ સાક્ષી)	૨૮
૬	અનવરભાઈ હુસૈનભાઈ સૈયદ - (પંચ સાક્ષી)	૨૯
૭	ઈકબાલ મહંમદભાઈ - (પંચ સાક્ષી)	૩૧
૮	અલ્તાફ રહેમાન તુર્ક - (પંચ સાક્ષી)	૩૩

અનુ. નં.	સાક્ષીનું નામ	આંક
૯	બચુભાઈ પીઠાભાઈ – (પંચ સાક્ષી)	૩૪
૧૦	ભીમભાઈ સીદીભાઈ – (પંચ સાક્ષી)	૩૬
૧૧	મગનભાઈ ઘનશ્યામભાઈ – (પંચ સાક્ષી)	૩૭
૧૨	કુલિન રમણીકલાલ વ્યાસ	૩૯
૧૩	ડૉ. અર્જુન ગોરાભાઈ રાઠોડ	૫૧
૧૪	ઘનસુખભાઈ ગોવિંદભાઈ સોલંકી	૫૭
૧૫	દીપકભાઈ ભીખાભાઈ ચાંદપા – (ફરિયાદી)	૬૩
૧૬	શોભનાબેન રામાભાઈ અર્જણભાઈ	૬૫
૧૭	મણીબેન મુળાભાઈ ચાંદપાના પત્ની	૬૬
૧૮	સોમીબેન રામભાઈ	૬૮
૧૯	રાજુભાઈ રામાભાઈ	૬૯
૨૦	રામભાઈ સાજણભાઈ	૭૦
૨૧	કિશન હાજા ચાંદપા	૭૬

અનુ. નં.	સાક્ષીનું નામ	આંક
૨૨	ચંદુભાઈ મુળજીભાઈ ચાંદપા	૭૭
૨૩	ગગીબેન બાબુભાઈના પત્ની	૭૮
૨૪	જમાલભાઈ હસનભાઈ	૭૯
૨૫	કેતનભાઈ પરષોત્તમભાઈ જાદવ - (પોલીસ સાક્ષી)	૮૦
૨૬	પ્રફુલભાઈ દાનાભાઈ - (પોલીસ સાક્ષી)	૮૧
૨૭	જેંતીભાઈ કડવાભાઈ - (પોલીસ સાક્ષી)	૮૩
૨૮	લગધીરસિંહ તખુભાઈ સોલંકી - (પોલીસ સાક્ષી)	૮૪
૨૯	કૈલાશબાપુ હિંમતલાલ પંડ્યા - (પોલીસ સાક્ષી)	૮૬
૩૦	વાલાભાઈ ગણેશભાઈ - (પોલીસ સાક્ષી)	૮૭
૩૧	તળશીભાઈ મનજીભાઈ ધોળકિયા - (પોલીસ સાક્ષી)	૯૩
૩૨	તેરસિંહભાઈ વારસિંગભાઈ - (તપાસ કરનાર અધિકારી)	૧૦૦

(બી) દસ્તાવેજ પુરાવાઓ :-

અનુ. નં.	દસ્તાવેજની વિગતો	આંક
૧	બનાવના સ્થળનું પંચનામું.	૧૪
૨	મુદ્દામાલના કપડાં જપ્ત કરવા અંગેનું પંચનામું.	૨૪
૩	ડિસ્કવરી પંચનામું	૨૭
૪	કાવતરું ઘડવામાં આવ્યું હતું તે સ્થળ દર્શાવતું પંચનામું.	૩૦
૫	આરોપી વ્યક્તિઓના મુદ્દામાલના કપડાં જપ્ત કરવા અંગેનું પંચનામું.	૩૨, ૩૮
૬	આરોપી ઇસાક અમીનનું ધરપકડ પંચનામું.	૩૫
૭	પોસ્ટ મોર્ટમ કરવા અંગેનો પત્ર.	૪૦
૮	પોસ્ટ મોર્ટમ તપાસ માટે મોકલેલ પોલીસ રિપોર્ટ.	૪૧
૯	મરણજનાર મુળા સાજણની પોસ્ટ મોર્ટમ નોંધ.	૪૨
૧૦	સાક્ષી મણીબેનની ઈજાનું મેડિકલ સર્ટિફિકેટ.	૪૩, ૫૪
૧૧	સાક્ષી રાજુ રામાની ઈજાનું મેડિકલ સર્ટિફિકેટ.	૪૪,

અનુ. નં.	દસ્તાવેજની વિગતો	આંક
		૫૩
૧૨	સાક્ષી સોમીબેનની ઇજાનું મેડિકલ સર્ટિફિકેટ.	૪૫, ૫૮
૧૩	સાક્ષી – રામા સાજણની ઇજાનું મેડિકલ સર્ટિફિકેટ.	૪૬, ૫૫
૧૪	આરોપી – નૂરા વલીની ઇજાનું મેડિકલ સર્ટિફિકેટ.	૪૭, ૫૨
૧૫	અસલ ફરિયાદ.	૬૪
૧૬	પોલીસ સ્ટેશન ડાયરીના સારાંશની નકલ.	૮૫, ૯૧
૧૭	પી.એસ.ઓ. દ્વારા મોકલવામાં આવેલ ગુના અંગેનો ફેક્સ મેસેજ.	૮૮
૧૮	ફરિયાદ નોંધવા માટે લખાયેલ પત્ર.	૮૯
૧૯	એફ.આઈ.આર. નો સારાંશ.	૯૦

અનુ. નં.	દસ્તાવેજની વિગતો	આંક
૨૦	ગુના અંગેનો ખાસ રિપોર્ટ.	૯૨
૨૧	ઇન્કવેસ્ટ ભરવા માટે એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટને લખાયેલ પત્ર.	૯૪
૨૨	સી.આર. નં. ૧-૮૮/૦૬ ની એફ.આઈ.આર. ની નકલ.	૯૫
૨૩	ઓળખ પરેડ માટે તારીખ અને સમય આપવા માટે લખાયેલ પત્ર.	૧૦૧
૨૪	તારીખ ૧૫/૦૮/૨૦૦૬ ની સ્ટેશન ડાયરીની નકલ.	૧૦૨
૨૫	બાળ આરોપીને જુવેનાઈલ કોર્ટમાં મોકલવા માટે લખાયેલ પત્ર.	૧૦૩
૨૬	હસન સુલેમાનનું શાળા છોડ્યાનું પ્રમાણપત્ર.	૧૦૪
૨૭	કલમ ઉમેરવા માટે લખાયેલ પત્ર.	૧૦૫
૨૮	એફ.એસ.એલ. ની ઇન્વેસ્ટિગેશન વાનનો રિપોર્ટ.	૧૦૬
૨૯	એફ.એસ.એલ. ની ઇન્વેસ્ટિગેશન વાનનો રિપોર્ટ.	૧૦૭
૩૦	મુદ્દામાલની તપાસ કર્યા બાદ અભિપ્રાય માટે લખાયેલ	૧૦૮

અનુ. નં.	દસ્તાવેજની વિગતો	આંક
	પત્ર.	
૩૧	મુદ્દામાલ ડિસ્પેચ નોંધ.	૧૦૯
૩૨	હોસ્પિટલમાંથી મુદ્દામાલના કપડાં મોકલવા અંગેનો પત્ર.	૧૧૦
૩૩	હોસ્પિટલમાંથી મુદ્દામાલના કપડાં મોકલવા અંગેનો પત્ર.	૧૧૧
૩૪	એનાલિસિસ રિપોર્ટ મોકલવા અંગે એફ.એસ.એલ. નો પત્ર.	૧૧૨
૩૫	એનાલિસિસનો અભિપ્રાય આપવા માટે લખાયેલ પત્ર.	૧૧૩
૩૬	એફ.એસ.એલ. ના મુદ્દામાલની તપાસ માટે લખાયેલ પત્ર.	૧૧૪
૩૭	એફ.એસ.એલ. નો એનાલિસિસ રિપોર્ટ.	૧૧૫
૩૮	સીરોલોજિકલ રિપોર્ટ મોકલવા અંગે એફ.એસ.એલ. નો પત્ર.	૧૧૬
૩૯	એફ.એસ.એલ. નો સીરોલોજિકલ રિપોર્ટ.	૧૧૭
૪૦	સાક્ષીઓના લોહીના નમૂના લેવા અંગેનો પત્ર.	૧૧૮

અનુ. નં.	દસ્તાવેજની વિગતો	આંક
૪૧	ભાગીદારી દસ્તાવેજની નકલ.	૧૧૯
૪૨	ધારી ગ્રામ પંચાયતના વીજ જોડાણ અંગેનું પ્રમાણપત્ર.	૧૨૦
૪૩	જિલ્લા પંચાયત, જૂનાગઢના બિન-ખેતી અંગેના હુકમની નકલ.	૧૨૧
૪૪	જૂનાગઢ જિલ્લા પંચાયતની શરતો ધરાવતા પરિશિષ્ટની નકલ.	૧૨૨
૪૫	વેચાણ દસ્તાવેજની નકલ.	૧૨૩
૪૬	કાનૂની પગલાં લેવા માટે મુળાભાઈ દ્વારા લખાયેલ પત્ર.	૧૨૪
૪૭	હથિયારો રાખવાની મનાઈ અંગેના જાહેરનામાની નકલ.	૧૨૫
૪૮	બનાવના સ્થળનો નકશો.	૧૨૬

(સી) આરોપી વ્યક્તિઓ વતી સંમતિથી પ્રદર્શિત કરવામાં આવેલ દસ્તાવેજ

પુરાવાઓ :-

અનુ. નં.	દસ્તાવેજની વિગતો	આંક
૧	ઈન્કવેસ્ટ પંચનામું	૧૫
૨	બનાવના સમયે સાક્ષી દ્વારા પહેરવામાં આવેલા કપડાં જમ કરવા અંગેનું પંચનામું.	૧૬
૩	આરોપી વ્યક્તિઓના ધરપકડ પંચનામા.	૧૭, ૧૮
૪	આરોપી વ્યક્તિઓની ઓળખ પેરેડનું પંચનામું.	૧૯
૫	મુદ્દામાલના કપડાં જમ કરવા અંગેનું પંચનામું.	૨૦
૬	લોહીના નમૂના એકત્ર કરવા માટેનું પંચનામું.	૨૧
૭	આરોપી નૂરા વલીભાઈનું ધરપકડ પંચનામું.	૨૨
૮	મણીબેન મુળાભાઈનું અનુસૂચિત જાતિનું પ્રમાણપત્ર.	૭૧
૯	રાજુભાઈ રામાભાઈનું અનુસૂચિત જાતિનું પ્રમાણપત્ર.	૭૨
૧૦	સોમીબેન રામાભાઈનું અનુસૂચિત જાતિનું પ્રમાણપત્ર.	૭૩

અનુ. નં.	દસ્તાવેજની વિગતો	આંક
૧૧	રામાભાઈ સાજણભાઈનું અનુસૂચિત જાતિનું પ્રમાણપત્ર.	૭૪
૧૨	દીપક ભીખાભાઈનું અનુસૂચિત જાતિનું પ્રમાણપત્ર.	૭૫

અપીલકર્તાઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલો:

૮. અપીલકર્તાઓ નં. ૧, ૨, ૩ અને ૬ માટેના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પોપટ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પ્રસ્તુત બનાવના મૂળને છુપાવવામાં આવ્યું છે અને બનાવ બનવાની વાસ્તવિક રીત અને પદ્ધતિને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવી નથી. વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પોપટે તપાસ કરનાર અધિકારી, તેરસિંહભાઈ વારસિંગભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩૨ (PW-32) ની જુબાનીનો સંદર્ભ આપ્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે કહેવાતી ગુનાહિત સામગ્રી ત્રણથી ચાર અલગ અલગ સ્થળોએથી મળી આવી હતી જે અલગ અલગ સ્થળોએ બનાવ બન્યાનો પુરાવો આપે છે અને આ સંજોગોની સમજૂતીના અભાવે, આ ગણતરી પર પણ બનાવનું મૂળ છુપાવવામાં આવ્યું હતું. આગળ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સાક્ષીઓ મરણજનારના નજીકના સંબંધીઓ છે અને તેઓએ માત્ર ફરિયાદપક્ષના કેસને અનુકૂળ આવે તે રીતે જ જુબાની આપી છે અને તે જ સમયે એવા મહત્વપૂર્ણ પુરાવા છુપાવ્યા છે કે જે રજૂ કરવામાં આવ્યા હોત તો બનાવ બનવાની વાસ્તવિક રીત અને પદ્ધતિ પર પ્રકાશ પડ્યો

હોત. મેડિકલ ઓફિસર, ડૉ. કુલિનભાઈ રમણીકલાલ વ્યાસ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૨ (PW-12), આંક ૩૯ ની જુબાની તેમજ આરોપી નૂરા વલી તેમજ અન્ય સાક્ષીઓને લગતા મેડિકલ સર્ટિફિકેટ તેમજ તપાસ કરનાર અધિકારી તેરસિંહભાઈ વારસિંગભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩૨ (PW-32), આંક ૧૦૦ ની જુબાનીનો સંદર્ભ આપીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઉક્ત સાક્ષીઓએ સ્વીકાર્યા મુજબ, આરોપી નૂરા વલીને એ જ બનાવમાં માથામાં ગંભીર ઈજાઓ થઈ હતી; જોકે, તપાસ એજન્સી/ફરિયાદપક્ષ દ્વારા તે હકીકતની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી અથવા આરોપી નૂરા વલીના શરીર પરની ઈજાઓ અંગે કોઈ સમજૂતી આપવામાં આવી ન હતી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આરોપી નૂરા વલીના શરીર પરની ઈજાઓ અંગે સમજૂતી ન આપવાથી ફરિયાદપક્ષનો કેસ શંકાસ્પદ બનશે અને આરોપીઓ, તેથી, શંકાનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઈજાઓ માત્ર ગંભીર પ્રકારની ન હતી પરંતુ સાક્ષીઓ હિત ધરાવતા અને/અથવા દુશ્મનાવટ ધરાવતા સાક્ષીઓ હતા કારણ કે સ્વીકૃતપણે, જમીનના એક ટુકડાને લઈને બંને પક્ષો વચ્ચે દુશ્મનાવટ અસ્તિત્વમાં હતી જેના પર ફરિયાદી પક્ષે દબાણ કર્યું હતું. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સાક્ષીઓ હિત ધરાવતા અને દુશ્મનાવટ ધરાવતા હોવાથી, આરોપી નૂરા વલીના શરીર પરની ઈજાઓ અંગે સમજૂતી આપવાની મોટી જવાબદારી ફરિયાદપક્ષ પર રહેલી હતી.

૮.૧ આરોપીના શરીર પરની ઈજાઓ અંગે સમજૂતી ન આપવાના પરિણામો માટે, નીચેના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે:

૧. સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિરુદ્ધ માધવ અને અન્ય [એ.આઈ.આર. ૧૯૯૧ એસસી ૧૦૬૫]

૨. દ્વારકા પ્રસાદ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. [૧૯૯૩ સપ્લી. (૩) એસસીસી ૧૪૧]

૩. ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિરુદ્ધ બાઈ ફાતિમા અને અન્ય [એ.આઈ.આર. ૧૯૭૫ એસસી ૧૪૭૮]

૪. લક્ષ્મી સિંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર [એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ એસસી ૨૨૬૩]

૫. ઓમકારનાથ સિંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. [(૧૯૭૫) ૩ એસસીસી ૨૭૬]

૬. તખાજી હીરાજી વિરુદ્ધ ઠાકોર કુબેરસિંગ ચામનસિંગ અને અન્ય [(૨૦૦૧) ૬ એસસીસી ૧૪૫]

૭. દશરથ સિંઘ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. [(૨૦૦૪) ૭ એસસીસી ૪૦૮]

૮. રહેમત વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા [ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૭૮/૧૯૮૯; ૧૭૯/૧૯૮૯; તારીખ ૦૩/૦૯/૧૯૯૬ ના રોજ ચુકાદો અપાયેલ {૧૯૯૬(૦) જીએલએચઈએલ-એસસી ૨૪૧૫૯} =

એ.આઈ.આર. ૧૯૯૭ એસસી ૧૫૨૬]

૯. પટેલ બચુભાઈ ભુરાભાઈ અને અન્ય વિરુદ્ધ (ધ) સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત

[૧૯૮૪ જી.એલ.એચ. ૧૧૫૫]

૧૦. સતીષ ઉર્ફે મૌર્ય રામુભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત

[ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૪૬/૨૦૦૭ અને સંલગ્ન મેટર્સ તારીખ

૧૬/૧૨/૨૦૦૯ ના રોજ ચુકાદો અપાયેલ = (૨૦૧૦) ૨૪ જીએચજે

૩૫]

૮.૨ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા આરોપી નૂરા વલીને થયેલી ઈજાઓ અંગેની સમજૂતીની ગેરહાજરીમાં, આરોપી, ખાસ કરીને આરોપી નૂરા વલી દ્વારા સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળની તેમની પૂછપરછ દરમિયાન આપવામાં આવેલી સમજૂતી, જેમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે મરણજનાર દ્વારા તેમના માથા પર કઈ રીતે હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ નજીકના વિસ્તારમાંથી ૧૦ થી ૧૫ અન્ય વ્યક્તિઓ એકઠા થયા હતા અને તેઓએ મરણજનાર અને અન્ય ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓ પર હુમલો કર્યો હતો, તે ફરિયાદપક્ષના વર્ડન કરતાં વધુ સંભવિત છે, ખાસ કરીને જ્યારે ફરિયાદી, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) દ્વારા ૨૦ થી ૨૫ અન્ય હુમલાખોરોની હાજરી સ્વીકારવામાં આવી છે.

૮.૩ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોઈપણ સાક્ષીઓએ હુમલાખોરોના નામો પોલીસ અથવા મેડિકલ ઓફિસરને તાત્કાલિક, પ્રથમ ઉપલબ્ધ તકે જાહેર કર્યા ન હતા. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આવા તાત્કાલિક ખુલાસાની ગેરહાજરીમાં, એવા કેસમાં જ્યાં પક્ષકારો વચ્ચે અગાઉથી વિવાદ અસ્તિત્વમાં હોય, ત્યાં આરોપીઓને ખોટી રીતે ફસાવવાની સંભાવનાને નકારી શકાય નહિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિરુદ્ધ હસમુખ ઉર્ફે ભીખા ગોવા હરિજન [૩૭(૧) જીએલઆર ૨૯૨] તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોરતા એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે મેડિકલ ઓફિસરની ફરજ હતી કે તેઓ ઈજાગ્રસ્ત / મરણજનારના સંબંધીઓ પાસેથી હુમલાખોરોના નામો અને અન્ય વિગતો પૂછે અને તેમના દ્વારા આપવામાં આવેલી મેડિકલ હિસ્ટ્રીમાં તેને નોંધે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે મણીબેન આરોપીઓને ઓળખતા હોવા છતાં, પ્રથમ તબક્કે તેમના નામ આપવાથી દૂર રહ્યા હતા અને માત્ર પછીના તબક્કે એવા બહાના હેઠળ તેમના નામ આપ્યા હતા કે તેઓને ધમકી આપવામાં આવી હતી; આવી ધમકી પોલીસને કોઈપણ સમયે જણાવવામાં આવી ન હતી.

૮.૪ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15), દીપકભાઈ ભીખાભાઈ ચાંદપાની જુબાની પર આધાર રાખીને, અપીલકર્તા માટેના વિદ્વાન એડવોકેટ દલીલ કરશે કે તે બે જૂથો વચ્ચેની મુક્ત લડાઈ (free fight) નો કેસ હતો અને, તેથી, જો આ કોર્ટ નીચલી કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા તારણો સાથે

સંમતિ નોંધે તો પણ, આ કેસ આઈપીસી ની કલમ ૩૦૦ ના અપવાદ ૪ માં આવશે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે રેકૉર્ડ પરના પુરાવા દર્શાવશે કે બનાવ અચાનક બન્યો હતો અને તેથી, આઈપીસી ની કલમ ૧૪૯ લાગુ કરી શકાય નહિ.

૮.૫ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16) શોભનાબેન રામાભાઈ; મરણજનાર મુળાભાઈ સાજણભાઈના પત્ની મણીબેન, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17); સોમીબેન રામાભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18); રામાભાઈ સાજણભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ની જુબાનીઓનો સંદર્ભ આપીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આમાંથી કોઈ પણ સાક્ષી નજરે જોનાર સાક્ષી ન હતા અને તે સિવાય, મરણજનાર મુળાભાઈ સાજણભાઈના પત્ની મણીબેનનું વર્તન, તેમના પતિ પર નિર્દયતાથી હુમલો થતો જોયા પછી પણ સંતાઈ જવું તે તદ્દન અસ્વાભાવિક હતું જે બનાવના સ્થળ પર તેમની હાજરી અથવા તેમણે બનાવ જોયો હોવા અંગે શંકા ઊભી કરે છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સાક્ષીએ પોતાને આરોપીઓ દ્વારા ઘરમાંથી બહાર ખેંચી કાઢવામાં આવ્યા હોવાનું જણાવ્યું હતું પરંતુ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૧ હેઠળના તેમના નિવેદનમાં આ સંદર્ભે મહત્વપૂર્ણ હકીકત છુપાવી હતી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સોમીબેન રામાભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18), સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૧ હેઠળના તેમના નિવેદનમાં

તેમને કઈ રીતે ઈજાઓ પહોંચાડવામાં આવી હતી તે હકીકત જણાવવાનું ચૂકી ગયા હોવાથી, તેઓ ભરોસાપાત્ર સાક્ષી નથી.

૮.૬ રામાભાઈ સાજણભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ની જુબાનીનો સંદર્ભ આપીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફરિયાદ નં. ૧૧ માં આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાં બહાર આવેલી મહત્વપૂર્ણ બાબત છુપાવવાને ધ્યાનમાં લેતા, તેમની જુબાની પર ભરોસો મૂકી શકાય નહિ. તેમની જુબાનીના વધુ સંદર્ભમાં, અપીલકર્તાઓ માટેના વિદ્વાન એડવોકેટે દલીલ કરી હતી કે સ્વીકૃતપણે, બનાવ થોડા અલગ અલગ સ્થળોએ બન્યો હતો અને તેથી, એવો પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે તેઓ કઈ રીતે તમામ અલગ અલગ સ્થળોએ હાજર રહી શક્યા હોત અને આ સાક્ષી બનાવના નજરે જોનાર સાક્ષી ન હતા. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તેઓ આરોપીઓના નામ જાણતા નથી અને તેથી, જો તેમના જણાવ્યા મુજબ આરોપીઓ બનાવ પછી તરત જ ભાગી ગયા હોય તો તેઓએ આરોપીઓની ખરાઈ કઈ રીતે કરી શકી હોત તે શંકાસ્પદ છે.

૮.૭ તપાસ કરનાર અધિકારી, તેરસિંહભાઈ વારસિંગભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩૨ (PW-32) ની જુબાનીનો સંદર્ભ આપીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કથિત રીતે તમામ આરોપીઓ પાસે રહેલી વિવિધ વસ્તુઓની કહેવાતી ડિસ્કવરી (શોધ), માત્ર એક આરોપી મહંમદઅલી ઈબ્રાહિમ

મારફતે થઈ હોવાથી તેને ડિસ્કવરી ગણી શકાય નહિ અને તેથી, આવી ડિસ્કવરી આરોપી વ્યક્તિઓને આભારી ગણી શકાય નહિ. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે માથામાં ગંભીર ઈજાઓ થવાથી આરોપી નૂરા વલી હલનચલન કરી શકે તેમ ન હતા અને તેમને હોસ્પિટલમાં ખસેડવા પડ્યા હતા અને ત્યારબાદ તરત જ તેમની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી, જેથી તેમની પાસે ગુનાનું હથિયાર લઈ જવા અને છુપાવવા માટે કોઈ અવકાશ ન હતો અને તેથી, તેમના ભાગે દર્શાવવામાં આવેલ ડિસ્કવરી માત્ર એક નાટક હતું. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કથિત રીતે આરોપી નૂરા વલી દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલું હથિયાર મળી આવ્યું ન હતું અને તેથી, હથિયાર વડે હુમલો કરવાના તેમના કથિત કૃત્યને સમર્થન મળતું નથી.

૮.૮ ફોરેસ્ટ ગાર્ડ, ચાંદપા કિશન હાજા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૧ (PW-21) ની જુબાનીને પડકારતાં તેમજ તપાસ કરનાર અધિકારી, તેરસિંહભાઈ વારસિંગભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩૨ (PW-32) ની જુબાનીનો સંદર્ભ આપીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે એક ઈસા ઉર્ફે ઈસાક અમીન કટારિયાને આરોપીઓમાંના એક તરીકે જોડવામાં આવ્યો હતો જેના સંબંધમાં, તારીખ ૧૭/૦૮/૨૦૦૬ ના રોજ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસની કોર્ટમાં સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૯ હેઠળ રિપોર્ટ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ અન્ય ઈસા ઉર્ફે ઈસાક અમીન કટારિયાને આરોપી

નં. ૭ તરીકે જોડવામાં આવ્યો હતો. જોકે, ચાંદપા કિશન હાજા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૧ (PW-21), કે જેમને આરોપી નં. ૭ ની ઓળખ પરેડ માટે લઈ જવામાં આવ્યા ન હતા, તેમણે આરોપી નં. ૭ ની ખોટી ઓળખ કરી હતી અને આમ, તેઓ ભરોસાપાત્ર સાક્ષી ન હતા.

૮.૯ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પ્રસ્તુત ગુનાના સંબંધમાં પોલીસ દ્વારા કોઈ તાત્કાલિક એફઆઈઆર નોંધવામાં આવી ન હતી અને આમ, ફરિયાદીને હકીકતોમાં ચેડાં કરવા માટે સમય આપવામાં આવ્યો હતો.

૮.૧૦ શ્રી પોપટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત દલીલોને અન્ય અપીલકર્તાઓ માટે હાજર રહેલા અન્ય વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા અપનાવવામાં આવી છે.

૯. તેની સામે, વિદ્વાન પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી મિતેશ અમીન, આ કોર્ટને અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠરાવતો હુકમ કાયમ રાખવા વિનંતી કરતી વખતે એવી દલીલ કરશે કે નીચલી કોર્ટ સમક્ષ જરૂરી સમર્થન સાથે અકાઠ્ય, ભરોસાપાત્ર અને વિશ્વસનીય પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા, જેણે અપીલકર્તાઓ સામેનો કેસ વાજબી શંકાથી પર સાબિત કર્યો હતો અને અપીલકર્તાઓ, ફરિયાદપક્ષના પુરાવાઓને નકારી કાઢવા માટે, ફરિયાદપક્ષના

પુરાવાઓ સાથે હરીફાઈ કરી શકે તેવા પુરાવા રજૂ કરવા માટે બંધાયેલા હતા, જેની ગેરહાજરીમાં, આરોપી નૂરા વલીના શરીર પરની ઈજાઓ અંગે સમજૂતીનો અભાવ ફરિયાદપક્ષના કેસ માટે ઘાતક ન હતો. ઉપરોક્ત દલીલના સંબંધમાં વિદ્વાન પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે લક્ષ્મી સિંઘ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાંના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો.

૯.૧ આરોપી નૂરા વલીના ભાઈ એવા આરોપી મહંમદભાઈ વલીભાઈ દ્વારા નોંધાવવામાં આવેલી એફઆઈઆર, આંક ૯૫ નો સંદર્ભ આપતી વખતે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઉક્ત એફઆઈઆર અને દીપકભાઈ ભીખાભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) દ્વારા નોંધાવવામાં આવેલી એફઆઈઆરમાં બનાવનો સમય અને સ્થળ સમાન હતા અને ફરિયાદપક્ષના વર્ડન સાથે હરીફાઈ કરી શકે તેવું વર્ડન રજૂ કરવા માટે, આરોપીઓ એફઆઈઆર, આંક ૯૫ માં સમાવિષ્ટ વર્ડન સાક્ષીઓ સમક્ષ, ખાસ કરીને ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષી રામા સાજણ સમક્ષ મૂકવા માટે બંધાયેલા હતા, જેની ગેરહાજરીમાં બચાવપક્ષનો કેસ સંભવિત બન્યો હોવાનું કહી શકાય નહિ અને તેથી, આરોપી નૂરા વલીના શરીર પરની ઈજાઓ અંગે સમજૂતી ન આપવાની દલીલ ઉઠાવવાનો તેમના માટે કોઈ અવકાશ રહેતો ન હતો.

૯.૨ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપી નૂરા વલીના

નિવેદનનો સંદર્ભ આપીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તેમના દ્વારા આપવામાં આવેલી સમજૂતી એફઆઈઆર આંક ૯૫ થી વિરુદ્ધ હતી અને સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ તેમના દ્વારા આપવામાં આવેલું વર્ણન તેમની બેભાન અવસ્થાની હકીકત દ્વારા અસંભવિત બને છે જેના કારણે તેમના માટે એ જોવું અશક્ય બની જાય છે કે મરણજનારે આરોપી નૂરા વલી પર હુમલો કર્યા પછી મરણજનાર મુળાભાઈ સાજણભાઈ પર હુમલો કરવા માટે નજીકના ગામમાંથી આશરે પંદર જેટલી વ્યક્તિઓ આવી રહી હતી, જેવો દાવો આરોપી નૂરા વલીએ કર્યો હતો. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, તે સિવાય, જો તે હકીકતો સાચી હોત, તો આરોપી નૂરા વલી પંદર હુમલાખોરોને ઓળખી શકવાની સ્થિતિમાં હોત અને તેમના નામો અથવા વિગતો જાહેર કરી શક્યા હોત. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળના તેમના નિવેદનમાં આરોપી નૂરા વલી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલો ઉપરોક્ત કેસ સાક્ષીઓની ઉલટતપાસમાં તેમની સમક્ષ મૂકવામાં ન આવે અથવા અન્ય સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ મારફતે તેને સમર્થન આપવામાં ન આવે તેની ગેરહાજરીમાં ઉક્ત બચાવને સંભવિત બનાવશે નહિ.

૯.૩ બનાવ પછી તરત જ અપીલકર્તાઓ સામે એફઆઈઆર ન નોંધવા બાબતે, વિદ્વાન પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર, તપાસ કરનાર અધિકારી તેરસિંહભાઈ વારસિંગભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩૨ (PW-32) દ્વારા આપવામાં આવેલી

સમજૂતી તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોરતી વખતે એવી દલીલ કરશે કે બનાવ ૧૦ વાગ્યે બન્યો હતો જેમાં મુળાભાઈ સાજણભાઈનું મૃત્યુ થયું હતું અને ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓને શરૂઆતમાં વેરાવળની હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ, રાજકોટ ખસેડવામાં આવ્યા હતા. સાક્ષીઓ તેમના પરિવારના મોભીના મૃત્યુને કારણે શોકમાં હતા જે પોલીસ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તેમના નિવેદનોમાં દરેક ઝીણવટભરી વિગતો જાહેર ન કરવાને વાજબી ઠેરવે છે અને આવા સંજોગો અને દીપકભાઈ ભીખાભાઈ ચાંદપા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) દ્વારા વર્ણવ્યા મુજબના અન્ય સંજોગોમાં, પ્રસ્તુત બનાવના સાતથી આઠ કલાકની અંદર એફઆઈઆર નોંધાવવી વાજબી હતી અને તે નોંધાવવામાં કોઈ અસાધારણ વિલંબ થયો ન હતો.

૯.૪ ફોરેસ્ટ ગાર્ડ, ચાંદપા કિશન હાજા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૧ (PW-21) ની જુબાનીનો બચાવ કરતાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ સાક્ષી સ્વતંત્ર સાક્ષી છે અને વન વિભાગમાં નોકરી કરે છે જેમની ફરજ પ્રસ્તુત વિસ્તારમાં પેટ્રોલિંગ કરવાની હતી અને આમ, ગુનાના સ્થળ પાસે તેમની હાજરી સ્વાભાવિક હતી અને આ સાક્ષીની સચ્ચાઈ કે વિશ્વસનીયતા તેમની જુબાની પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કારણ કે તેમણે એક ઇસાક કટારિયાને નિર્દોષ પણ જાહેર કર્યા હતા. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આરોપીને ખોટી રીતે ફસાવવાના ઇરાદાવાળા સાક્ષી આરોપી તરીકે નામ આપવામાં આવેલી કોઈ પણ વ્યક્તિને

નિર્દોષ જાહેર કરશે નહિ અને આમ, સાક્ષીનું આપું વર્તન તેમની જુબાનીને વિશ્વસનીયતા પ્રદાન કરશે.

૯.૫ તપાસ કરનાર અધિકારી, તેરસિંહભાઈ વારસિંગભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩૨ (PW-32) ની જુબાનીનો સંદર્ભ આપીને, વિદ્વાન પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર એવી દલીલ કરશે કે એફઆઈઆર નોંધાયા પછી તરત જ કોઈ સમય બગાડ્યા વિના, તપાસ કરનાર અધિકારીએ કાર્યવાહી હાથ ધરી હતી અને સાંજે ૬.૩૦ વાગ્યા સુધીમાં પંચનામા મારફતે વિવિધ વસ્તુઓ એકત્ર કરી હતી. વૈજ્ઞાનિક પુરાવાનો સંદર્ભ આપીને, વિદ્વાન પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર એવી દલીલ કરશે કે ભોગ બનનાર રાજુભાઈ અને રામાભાઈના બ્લડ ગ્રુપ "O" ના ડાઘ આરોપી ઈબ્રાહિમભાઈના કપડાં પર મળી આવ્યા હતા જે પ્રસ્તુત ગુનામાં તેમની હાજરી અને ભાગીદારી સૂચવે છે. તબીબી પુરાવાઓનો સંદર્ભ આપીને, વિદ્વાન પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર એવી દલીલ કરશે કે મણીબેન, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17); રાજુભાઈ રામાભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19); રામાભાઈ સાજણભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) પર ચાર ઈજાઓ પહોંચાડવામાં આવી હતી અને મરણજનાર મુળાભાઈ સાજણભાઈ પર દસ ઈજાઓ પહોંચાડવામાં આવી હતી જે મરણજનારને મારી નાખવાના અને અન્ય સાક્ષીઓને ઈજાઓ પહોંચાડીને અશક્ત બનાવવાના આરોપીના ઇરાદાને સાબિત કરે છે જેથી મરણજનારને તેમના દ્વારા બચાવતા રોકી શકાય.

૧૦. રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરતા પહેલા, અપીલકર્તાઓ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા એવી દલીલના સમર્થનમાં આધાર રાખવામાં આવેલ કેસ કાયદામાંથી ઉદ્ભવતા કાયદાના પ્રસ્તાવનો સંદર્ભ લેવો લાભદાયી રહેશે કે બનાવના મૂળને છુપાવવાના પરિણામે આરોપી-અપીલકર્તાઓને શંકાનો લાભ મળવો જોઈએ.

૧૦.૧ લક્ષ્મી સિંઘ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, બનાવના સમયે અથવા બોલાચાલી દરમિયાન આરોપીને થયેલી ઈજાઓ અંગે સમજૂતી ન આપવાના પરિણામોની ફકરા નં. ૧૧ (પૃષ્ઠ નં. ૨૨૬૯ પર) માં નીચે મુજબ સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી હતી:

"(૧) એ કે ફરિયાદપક્ષે બનાવના મૂળ અને ઉદ્ભવને છુપાવ્યા છે અને આમ સાચું વર્ણન રજૂ કર્યું નથી.

(૨) એ કે જે સાક્ષીઓએ આરોપીના શરીર પર ઈજાઓની હાજરીનો ઇનકાર કર્યો છે તેઓ સૌથી મહત્વપૂર્ણ મુદ્દા પર જૂઠું બોલી રહ્યા છે અને તેથી તેમના પુરાવા અવિશ્વસનીય છે;

(૩) એ કે જો કોઈ બચાવપક્ષનું વર્ણન હોય કે જે આરોપીના શરીર પરની ઈજાઓને સમજાવતું હોય, તો તે સંભવિત બને છે જેથી ફરિયાદપક્ષના કેસ પર શંકા ઊભી થાય."

કોર્ટે વધુમાં અવલોકન કર્યું કે:

"જ્યાં પુરાવાઓમાં હિત ધરાવતા અથવા દુશ્મનાવટ ધરાવતા સાક્ષીઓનો સમાવેશ થતો હોય અથવા જ્યાં બચાવપક્ષ એવું વર્ઝન રજૂ કરે જે ફરિયાદપક્ષના વર્ઝન સાથે સંભાવનામાં હરીફાઈ કરતું હોય ત્યાં આરોપીના શરીર પરની ઈજાઓ સમજાવવામાં ફરિયાદપક્ષની ચૂક વધુ મહત્વ ધારણ કરે છે."

".... એવા કેસો હોઈ શકે છે જ્યાં ફરિયાદપક્ષ દ્વારા ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવાથી ફરિયાદપક્ષના કેસને અસર ન પડે થાય. આ સિદ્ધાંત દેખીતી રીતે એવા કેસોમાં લાગુ પડશે જ્યાં આરોપીને થયેલી ઈજાઓ નજીવી અને ઉપરછણી હોય અથવા જ્યાં પુરાવા એટલા સ્પષ્ટ અને સચોટ, એટલા સ્વતંત્ર અને નિષ્પક્ષ, એટલા સંભવિત, સુસંગત અને વિશ્વસનીય હોય કે તે ઈજાઓ સમજાવવામાં ફરિયાદપક્ષની ચૂક પર ભારે પડે....."

૧૦.૨ તેવી જ રીતે, દ્વારકા પ્રસાદ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટે ફક્ત નં. ૧૨, ૧૩ અને ૧૪ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

"૧૨. સમયાંતરે આ કોર્ટે ધ્યાન દોર્યું છે કે માત્ર એટલા માટે કે આરોપી પર કેટલીક ઈજાઓ મળી આવી છે, જેની ફરિયાદપક્ષ દ્વારા સમજૂતી આપવામાં આવી નથી, તો માત્ર તેના જ આધારે સમગ્ર ફરિયાદપક્ષના કેસને નકારી કાઢવાનું કોઈ કારણ બની શકતું નથી.

કોર્ટે ક્યું તારણ કાઢ્યું જોઈએ તે દરેક કેસની હકીકતો પર નિર્ભર રહેશે. ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિરુદ્ધ બાઈ ફાતિમા, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૫ એસસી ૧૪૭૮ ના કેસમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે ફરિયાદપક્ષ આરોપી વ્યક્તિ પરની ઈજાઓ સમજાવવામાં નિષ્ફળ જાય છે, ત્યારે દરેક કેસની હકીકતોના આધારે, ત્રણમાંથી કોઈપણ પરિણામ આવી શકે છે: (એસસીસી પૃષ્ઠ ૧૩, ફકરો ૧૭)

"(૧) એ કે આરોપીએ સ્વબચાવના અધિકારનો ઉપયોગ કરીને ફરિયાદપક્ષના સભ્યોને ઈજાઓ પહોંચાડી હતી.

(૨) તે બનાવ અંગેના ફરિયાદપક્ષના વર્જનને શંકાસ્પદ બનાવે છે અને આરોપી સામેના તહોમત વાજબી શંકાથી પર સાબિત થયા હોવાનું માની શકાય નહિ.

(૩) તે ફરિયાદપક્ષના કેસને બિલકુલ અસર કરતું નથી."

ભાબા નંદા શર્મા વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ ઓફ આસામ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૭ એસસી ૨૨૫૨ ના વધુ એક કેસમાં ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેંચે જણાવ્યું હતું: (એસસીસી પૃષ્ઠ ૩૯૯, ફકરો ૨)

"ફરિયાદપક્ષ તમામ કેસોમાં અને તમામ સંજોગોમાં આરોપી વ્યક્તિ પરની ઈજાઓ સમજાવવા માટે બંધાયેલ નથી. આ કાયદો નથી. આરોપી પરની ઈજાઓ સમજાવવામાં તેની નિષ્ફળતા માટે ફરિયાદપક્ષનો કેસ વાજબી રીતે શંકાસ્પદ બને છે કે કેમ તે દરેક

કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર આધારિત છે."

હરે કૃષ્ણ સિંઘ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૮ એસસી ૮૬૩ ના કેસમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું: (એસસીસી પૃષ્ઠ ૧૦૫, ફકરો ૧૮)

".....જો ફરિયાદપક્ષ વતી તપાસવામાં આવેલા સાક્ષીઓને આરોપીનો ગુનો વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવાના પુરાવા રૂપે કોર્ટ દ્વારા સાચા માનવામાં આવે, તો આરોપીને થયેલી ઈજાઓ સમજાવવાની ફરિયાદપક્ષની જવાબદારીનો પ્રશ્ન ઊભો થશે નહિ. જ્યારે ફરિયાદપક્ષ સ્પષ્ટ કેસ સાથે આવે કે ગુનો આરોપી દ્વારા કરવામાં આવ્યો છે અને તે પોતાનો કેસ કોઈપણ વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરે, ત્યારે ફરિયાદપક્ષ માટે આરોપી વ્યક્તિ પર કઈ રીતે અને કયા સંજોગોમાં ઈજાઓ પહોંચાડવામાં આવી હતી તે ફરીથી સમજાવવું ભાગ્યે જ જરૂરી બને છે."

પરંતુ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિરુદ્ધ માધવ, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૧ એસસી ૧૦૬૫ ના કેસમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું: (એસસીસી પૃષ્ઠ ૩૯૯, ફકરો ૨)

"જો ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ વાસ્તવિકતાથી દૂર ભાગે છે અને અહીંના સામાવાળાઓને થયેલી ઈજાઓ સમજાવતા નથી, તો તે ફરિયાદપક્ષના કેસના મૂળ પર શંકા પેદા કરે છે કારણ કે પુરાવાઓ દર્શાવે છે કે આ ઈજાઓ એ જ બનાવ દરમિયાન થઈ હતી. તે એવી

છાપ ઊભી કરે છે કે સાક્ષીઓ બનાવના કોઈ ભાગને છુપાવી રહ્યા છે....."

"૧૩. પ્રથમ દૃષ્ટિએ ઉપર સંદર્ભિત આ કોર્ટના વિવિધ ચુકાદાઓમાં વ્યક્ત કરાયેલા મંતવ્યોમાં થોડો વિરોધાભાસ હોવાનું જણાય છે. પરંતુ દરેક કેસની હકીકતોના સંદર્ભમાં યોગ્ય વાંચન કરતાં, કોઈ પાયાનો તફાવત જણાતો નથી અને અમારા મતે ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિરુદ્ધ બાઈ ફાતિમા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આ કોર્ટે યોગ્ય રીતે દરેક કેસની હકીકતો પરથી જે પરિણામ આવી શકે તેને ત્રણ શ્રેણીઓમાં મૂક્યું છે. તે જાણીતી બાબત છે કે આરોપીનો ગુનો તે ચોક્કસ કેસની હકીકતો અને સંજોગોના આધારે નક્કી કરવાનો હોય છે. કોઈપણ ચોક્કસ કેસમાં ગંભીર પ્રકારની આરોપી પર મળી આવેલી ઈજાઓ ફરિયાદપક્ષ દ્વારા આક્ષેપિત બનાવના મૂળ અને રીત અંગે મહત્વ ધારણ કરી શકે છે. અન્ય કેસોમાં ઉપરછણી ઈજાઓ, પોતાની મેળે ફરિયાદપક્ષના કેસને અસર ન કરી શકે; ફરિયાદપક્ષ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલું વર્જન સ્વતંત્ર, વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર સાક્ષીઓ દ્વારા સાબિત થયું હોય, જેને તે ચોક્કસ કેસના સંજોગોનું સમર્થન મળતું હોય, જેમાં ફરિયાદપક્ષ વતી જે ત્વરિતતાથી ફર્સ્ટ ઇન્ફોર્મેશન રિપોર્ટ નોંધાવવામાં આવ્યો હોય તેનો પણ સમાવેશ થાય છે. પરંતુ જો ફર્સ્ટ ઇન્ફોર્મેશન રિપોર્ટ તાત્કાલિક નોંધાવવામાં

આવ્યો ન હોય અને વિલંબ માટે કોઈ વાજબી સમજૂતી ન હોય;
ફરિયાદપક્ષના વર્ડનને સમર્થન આપતા સાક્ષીઓ માત્ર દુશ્મનાવટ
ધરાવતા જ ન હોય પરંતુ તેમના પુરાવા પણ તપાસ દરમિયાન મળી
આવેલા સંજોગો સાથે સુસંગત ન હોય, તો તે પરિસ્થિતિમાં, આરોપી
વ્યક્તિ પરની ઈજાઓ જે બહુ ગંભીર પ્રકારની ન હોય તે પણ એ
વિચારવા માટે મહત્વ ધારણ કરે છે કે શું આરોપી દ્વારા કરવામાં
આવેલ ખાનગી બચાવના અધિકારનો બચાવ સ્વીકારવો જોઈએ."

૧૦.૩ ઓમકારનાથ સિંઘ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, નામદાર
સુપ્રિમ કોર્ટે ફકરા નં. ૩૫ અને ૩૬ માં, નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

"૩૫. આ કોર્ટે વારંવાર ધ્યાન દોર્યું છે કે માત્ર એટલા માટે કે
ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ આરોપી વ્યક્તિ પરની ઈજાઓ સમજાવતા
નથી તેથી સમગ્ર ફરિયાદપક્ષના કેસને નકારી કાઢી શકાય નહિ (જુઓ
બાંકે લાલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી.) (ઉપર મુજબ) અને ભગવાન
તાના પાટીલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર ક્રિમિનલ અપીલ
૭૮/૧૯૭૦ તારીખ ૦૯/૧૦/૧૯૭૩ ના રોજ ચુકાદો અપાયેલ.

૩૬. જોકે આવી સમજૂતીનો અભાવ, એ એક એવું પરિબલ છે જેને
ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓની સચ્ચાઈ નક્કી કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવું
જોઈએ, અને કોર્ટ તેમના પુરાવાઓની કાળજીપૂર્વક ચકાસણી

કરશે."

૧૦.૪ દશરથ સિંઘ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટે ફકરા નં. ૧૮ માં, નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

"એ જ બનાવ દરમિયાન આરોપીને થયેલી ગંભીર પ્રકારની ઈજાઓ સૂચવે છે કે બંને પક્ષો વચ્ચે લડાઈ થઈ હતી. આવી પરિસ્થિતિમાં, લડાઈના મૂળ અંગેનો પ્રશ્ન, એટલે કે, લડાઈ તરફ દોરી જતી ઘટનાઓ અને કયા પક્ષે પહેલો હુમલો કર્યો હતો તે અંતિમ નિર્ણય પર પહોંચવામાં ઘણું મહત્વ ધારણ કરે છે. અહીં જ એ જ બનાવ દરમિયાન આરોપીને થયેલી ગંભીર પ્રકારની ઈજાઓ સમજાવવાની જરૂરિયાત ઊભી થાય છે. જ્યારે સમજૂતી આપવામાં આવે છે, ત્યારે સમજૂતીની સાચી હોવાની બાબત ચકાસણીને પાત્ર બને છે. જો સમજાવવામાં કોઈ ચૂક થાય, તો તે એવું અનુમાન દોરી શકે છે કે ફરિયાદપક્ષે બનાવ સંબંધિત કેટલીક સંબંધિત વિગતો છુપાવી છે. કોર્ટે ત્યારબાદ એ વિચારવું પડશે કે શું આવી ચૂક સમગ્ર ફરિયાદપક્ષની વાર્તા પર વાજબી શંકા પેદા કરે છે અથવા બનાવના મૂળ પર અસર ધરાવતા અન્ય ઉપલબ્ધ વિશ્વસનીય પુરાવાઓ પર તેની કોઈ અસર પડશે. આખરે, ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવાની હકીકત એ એક એવો સંજોગ છે જેને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓના

પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવો પડે છે. જો ફરિયાદપક્ષનું વર્ડન પક્ષપાતી અથવા હિત ધરાવતા સાક્ષીઓ દ્વારા સાબિત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે, તો ગંભીર ઈજાઓની સમજૂતીનો અભાવ પ્રથમ દૃષ્ટિએ તેમના પુરાવાઓની વિશ્વસનીયતા પર ફટકો પાડી શકે છે. તેવી જ રીતે જ્યાં બચાવપક્ષનું વર્ડન એટલી હદે સંભાવનાઓ સાથે સુસંગત હોય કે ક્યું વર્ડન સાચું છે તે ભાખવું મુશ્કેલ હોય, ત્યારે ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવાની હકીકત વધુ મહત્વ ધારણ કરે છે. ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓની ગુણવત્તા પર ઘણો આધાર રહેલો છે અને તે દૃષ્ટિકોણથી, ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવાના પાસાને કેટલું વજન આપવું તે વિચારવું જોઈએ. ઉપર ટાંકવામાં આવેલા નિર્ણયો સ્પષ્ટ કરશે કે ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવાના કારણસર ફરિયાદપક્ષનો કેસ દૂષિત થયો છે કે કેમ તે પ્રશ્નની તપાસ કરવામાં કોઈ ચાંત્રિક અથવા અલગ અભિગમ હોઈ શકે નહિ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આરોપીની ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવી એ એવા પરિબળો પૈકીનું એક છે જેને ફરિયાદપક્ષના પુરાવા અને બચાવપક્ષના વર્ડનના આંતરિક મૂલ્યનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે ધ્યાનમાં લઈ શકાય."

સિંધ (ઉપર મુજબ) ના કેસના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપ્યા બાદ, ફરિયાદ નં. ૧૬ અને ૧૭ માં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

"૧૬. જ્યાં પુરાવાઓમાં હિત ધરાવતા અથવા દુશ્મનાવટ ધરાવતા સાક્ષીઓનો સમાવેશ થતો હોય અથવા જ્યાં બચાવપક્ષ એવું વર્જન રજૂ કરે જે ફરિયાદપક્ષના વર્જન સાથે સંભાવનામાં હરીફાઈ કરતું હોય ત્યાં આરોપી વ્યક્તિ પરની ઈજાઓ સમજાવવામાં ફરિયાદપક્ષની ચૂક વધુ મહત્વ ધારણ કરે છે.

૧૭. એવા કેસો હોઈ શકે છે જ્યાં ફરિયાદપક્ષ દ્વારા ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવાથી ફરિયાદપક્ષના કેસને અસર ન પાડી થાય. આ સિદ્ધાંત દેખીતી રીતે એવા કેસોમાં લાગુ પડશે જ્યાં આરોપીને થયેલી ઈજાઓ નજીવી અને ઉપરછાલી હોય અથવા જ્યાં પુરાવા એટલા સ્પષ્ટ અને સચોટ, એટલા સ્વતંત્ર અને નિષ્પક્ષ, એટલા સંભવિત, સુસંગત અને વિશ્વસનીય હોય કે તે ઈજાઓ સમજાવવામાં ફરિયાદપક્ષની ચૂક પર ભારે પડે (એ.આઈ.આર. ૧૮૭૫ એસસી ૧૪૭૮ પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે)"

૧૦.૬ સતીષ ઉર્ફે મૌર્ય રામુભાઈ પટેલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, આ કોર્ટે ફરિયાદ નં. ૨૨ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

"ચાર નજરે જોનાર સાક્ષીઓના પુરાવાઓમાં ઉપરોક્ત વિસંગતતાઓ

ઉપરાંત, એક મુખ્ય પાસું જે ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી છે તે એ છે કે આ ચાર નજરે જોનાર સાક્ષીઓમાંથી કોઈ પણ આરોપી નં. ૧, મનોજને થયેલી કોઈપણ ઈજા વિશે કશું બોલતા નથી. આરોપી નં. ૧ ને થયેલી ઈજા ગંભીર પ્રકારની હતી અને તેમાંથી તેમને ઘણું લોહી વહેલું હોવું જોઈએ. અલગ રીતે કહીએ તો, ઈજા એવા પ્રકારની ન હતી, જે તમામ નજરે જોનાર સાક્ષીઓના ધ્યાન બહાર રહી હોય. પરંતુ, આશ્ચર્યજનક રીતે, તેમાંથી કોઈ પણ આરોપી નં. ૧ ને થયેલી ઈજાનો હિસાબ આપતા નથી અને સુમનબેન એમ કહેવા સિવાય કે તેમને આ બનાવમાં આરોપી નં. ૨ ના હાથે ઈજા થઈ હોઈ શકે છે, આ સંદર્ભે રજૂ કરવા માટે તેમની પાસે કોઈ સમજૂતી નથી. આરોપી નં. ૧ ની ઈજા અંગે સમજૂતીનો આ અભાવ એ પણ સૂચવે છે કે ફરિયાદપક્ષ અને તેના સાક્ષીઓ કોર્ટથી કોઈ મહત્વની હકીકત છુપાવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે અથવા એવું બની શકે કે તેઓ સાચી હકીકતો પર પડદો પાડવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. બનાવનું મૂળ, તેથી, શંકાનો વિષય બની જાય છે. નજરે જોનાર સાક્ષીઓના પુરાવાઓને સાચા અને વિશ્વસનીય ગણી શકાય નહિ."

૧૧. એ જ બનાવમાં અને બનાવના સમયે અથવા તેની આસપાસ આરોપી વ્યક્તિ પર ફરિયાદપક્ષ દ્વારા ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવા અંગેના

સિદ્ધાંતો, જે ઉપર સંદર્ભિત ચુકાદાઓ પરથી ઉદ્ભવે છે, તેનો સારાંશ નીચે મુજબ આપી શકાય:

૧. ફરિયાદપક્ષ દ્વારા આરોપી વ્યક્તિ પરની ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવાથી જરૂરી નથી કે તેનો કેસ શંકાસ્પદ બને; જોકે, તે એવા પરિબળો પૈકીનું એક છે, જેને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાઓની ચકાસણી કરતી વખતે કોર્ટ ધ્યાનમાં રાખશે.

૨. ગંભીર ઈજાઓ છુપાવવાથી કોર્ટના મનમાં શંકા ઊભી થઈ શકે છે કે શું બનાવના મૂળ અને ઉદ્ભવને છુપાવવામાં આવેલ છે અને કોર્ટ સમક્ષ સાચું વર્ણન રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી અથવા તો શું સાક્ષીઓ સૌથી મહત્વપૂર્ણ મુદ્દા પર જૂઠું બોલી રહ્યા છે. આવા કિસ્સામાં, બનાવના મૂળ અને ઉદ્ભવને છુપાવવા અંગેની અથવા સાક્ષીઓ અસત્ય બોલતા હોવા અંગેની શંકા દૂર કરવા કોર્ટ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાઓની ઝીણવટભરી ચકાસણી કરશે.

૩. જો સાક્ષીઓ હિત ધરાવતા અથવા દુશ્મનાવટ ધરાવતા હોય અથવા જ્યાં બચાવપક્ષનું વર્ણન ફરિયાદપક્ષના વર્ણન સાથે સંભાવનામાં હરીફાઈ કરતું હોય, તો આરોપી વ્યક્તિ પરની ગંભીર પ્રકારની ઈજાઓ છુપાવવી અથવા સમજાવવામાં ચૂક કરવી વધુ મહત્વ ધારણ કરશે.

૪. જ્યારે આરોપી વ્યક્તિ પર ગંભીર પ્રકારની ઈજાઓ મળી આવે છે, ત્યારે પ્રશ્ન એ ઊભો થઈ શકે છે કે શું બંને પક્ષો વચ્ચે લડાઈ થઈ હતી

અને બંનેમાંથી હુમલાખોર કોણ હતું?

૫. એવો પણ પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકે છે કે કયો પક્ષ બચાવ કરી રહ્યો હતો

અને શું આરોપીએ ખાનગી બચાવના અધિકારનો ઉપયોગ કર્યો હતો?

૧૧.૧ આવા તમામ પ્રશ્નો અને આવા અન્ય સમાન પ્રશ્નોના જવાબો સાક્ષીઓના પુરાવા અને આરોપી દ્વારા આગળ ધરવામાં આવેલા સંભવિત વર્જનની ગુણવત્તાની ઝીણવટભરી ચકાસણી કરીને આપી શકાય છે. જો આરોપી વ્યક્તિ પર ગંભીર ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવા છતાં, સાક્ષીઓના પુરાવા એટલા ઉચ્ચ કક્ષાના જણાતા હોય એટલે કે સ્પષ્ટ અને સચોટ, સ્વતંત્ર અને નિષ્પક્ષ, સુસંગત અને વિશ્વસનીય હોય, કે તે ઉક્ત ચૂકની અસર પર ભારે પડતા હોય, તો આરોપી વ્યક્તિ પરની ગંભીર પ્રકારની ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવાના માત્ર આધાર પર જ ફરિયાદપક્ષના કેસને નકારી કાઢી શકાય નહિ. જોકે, આરોપી વ્યક્તિ પરની ઉપરછઠ્ઠી અથવા સામાન્ય ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવી કોઈ મહત્વ ધારણ કરશે નહિ, સિવાય કે સાક્ષીઓનું વર્તન અન્યથા શંકાસ્પદ હોય. ટૂંકમાં, એવા કેસમાં જ્યાં આરોપી વ્યક્તિ પર ગંભીર પ્રકારની ઈજાઓ વણઉકેલાયેલી રહેતી હોય, ત્યાં પુરાવાની ગુણવત્તા મહત્વની રહેશે, જેની મદદથી આરોપી વ્યક્તિ પરની ઉક્ત ઈજાઓની સમજૂતી ન આપવાને કારણે કોર્ટના મનમાં ઉદ્ભવતી શંકાઓને ફરિયાદપક્ષ દૂર કરી શકે.

૧૨. વર્તમાન કેસની હકીકતો પર પાછા ફરીએ, તો તે નિર્વિવાદ છે અને તેના પર કોઈ વિવાદ હોઈ પણ ન શકે કે, આરોપી-નૂરાના શરીર પર માથામાં ગંભીર ઈજા એ જ બનાવમાં થઈ હતી. સાક્ષીઓ આરોપી-નૂરા પરની ગંભીર પ્રકારની ઈજાને સમજાવવામાં સક્ષમ રહ્યા નથી. આમ, ઉપર ચર્ચા કરાયેલા ચુકાદાઓમાંથી ઉદ્ભવતા સિદ્ધાંતને લાગુ પાડીને, એ તપાસવું જરૂરી છે કે શું પરસ્પર લડાઈ થઈ હતી; હુમલાખોર કોણ હતું; શું ગુનાના મૂળને છુપાવવામાં આવેલ છે; શું સાક્ષીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલું વર્ણન અવિશ્વસનીય છે; શું આરોપી પરની ઈજાઓ સમજાવવાની ચૂક સમગ્ર ફરિયાદપક્ષની વાર્તા પર વાજબી શંકા પેદા કરે છે.

૧૨.૧ મણીબેન, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17), એ મરણજનાર મુળાભાઈ સાજણભાઈના પત્ની છે. સોમીબેન રામાભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18), મરણજનારના ભાભી છે. રામાભાઈ સાજણભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20), મરણજનારના ભાઈ છે. રાજુભાઈ રામાભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19) એ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) ના પુત્ર અને મરણજનાર મુળાભાઈ સાજણભાઈ તથા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) મણીબેનના ભત્રીજા છે. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19) અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-

20) એ ચાર ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓ છે. શોભનાબેન, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16), એ રામાભાઈની પુત્રી અને મરણજનાર મુળાભાઈ તથા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) મણીબેનની ભત્રીજી છે. તેવી જ રીતે, ચંદુભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૨ (PW-22) એ મરણજનાર મુળાભાઈ અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) મણીબેનના પુત્ર છે.

૧૨.૨ આ કોર્ટે મરણજનાર-મુળા સાજણ અને વિવિધ સાક્ષીઓ વચ્ચેના સંબંધોનું સ્વરૂપ ઉપર મુજબ નિર્ધારિત કર્યું છે. મરણજનાર-મુળા સાજણ દ્વારા મદદ માટે બોલાવ્યા પછી ગુનાના સ્થળે દોડી આવ્યા હોવાનું કહેવાય છે તેવા મોટાભાગના સાક્ષીઓ તેમની સાથે લોહીનો સંબંધ ધરાવે છે. રેકૉર્ડ પરથી એ પણ બહાર આવે છે કે સરકારની માલિકીની જમીન, જેના પર મરણજનાર-મુળા સાજણ અને અન્ય સાક્ષીઓનો કબજો હતો તેના વિશે વિવાદ હતો. હકીકતમાં, આરોપીઓએ મરણજનાર અને અન્ય સાક્ષીઓ પર હુમલો કર્યો હોવાનો આક્ષેપ છે જેથી તેમને જમીન ખાલી કરવાની ફરજ પાડી શકાય જેથી આરોપીઓ તેનો કબજો લઈ શકે. તેથી, સાક્ષીઓના પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે, સાક્ષીઓ અસત્ય અને અતિશયોક્તિભર્યું વર્ણન આપવામાં હિત ધરાવતા હોય અને આરોપીઓ પ્રત્યે દુશ્મનાવટ ધરાવતા હોય તેવી સંભાવના ધ્યાનમાં રાખવી જરૂરી છે.

૧૨.૩ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) પણ મરણજનાર અને અન્ય સાક્ષીઓના દૂરના સંબંધી છે. તેઓ હોસ્ટાઈલ (hostile) સાક્ષી છે. બનાવની શરૂઆતમાં મરણજનાર સાથે ગુનાના સ્થળે હાજર રહેલા તેઓ એકમાત્ર વ્યક્તિ હતા. આરોપીઓ પ્રત્યે દુશ્મનાવટ દાખવવા માટે મરણજનાર અને તેમના પરિવારના સભ્યો કે જેઓ અત્રેના સાક્ષી છે તેમના જેવું જ તેમનું સમાન કારણ હતું, કારણ કે તેઓ એફઆઈઆરમાં એવો કેસ લઈને આવ્યા હતા કે આરોપીઓ તેમને પણ તેમના કબજા હેઠળની જમીનના ચોક્કસ ટુકડાથી વંચિત રાખવાના હેતુસર હેરાન કરી રહ્યા હતા. અન્ય સાક્ષીઓ દ્વારા જણાવવામાં આવેલી કેટલીક મહત્વપૂર્ણ વિગતો, જેને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) દ્વારા તેમની સરતપાસમાં સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે, તે છે (૦૧) તેમની મરણજનાર-મુળા સાજણ અને સાક્ષી-રામા સાજણ સાથેની ઓળખાણ (૦૨) પ્રશ્નવાળી જમીન પર તેમનો બિનઅધિકૃત કબજો (૦૩) ફેક્ટરીમાં આરોપીઓનું કામ કરવું (૦૪) પ્રસ્તુત બનાવના એક દિવસ પહેલાં, મરણજનાર-મુળા સાજણ અને આરોપીઓ વચ્ચેનો ઝઘડો (૦૫) મુળાભાઈ દ્વારા તેમને બોલાવવામાં આવવા (૦૬) વેરાવળ જવા માટે સ્પ્લેન્ડર મોટરસાઈકલ પર મરણજનાર-મુળાને બેસાડીને તેમના દ્વારા ચલાવવી (૦૭) બનાવની તારીખે અને સમયે ફેક્ટરીના ગેટ પાસે આરોપીઓની હાજરી અને, (૦૮) આરોપીઓ દ્વારા મોટરસાઈકલને રોકવી.

૧૨.૪ આ સાક્ષી દ્વારા જણાવવામાં આવેલ છે કે ઉપર મુજબ મોટરસાઈકલને રોકવામાં આવ્યા પછી, આરોપી અને મરણજનાર વચ્ચે ઝઘડાના અનુસંધાનમાં લડાઈ થઈ હતી, જે ઝઘડો અગાઉના દિવસે થયો હતો.

૧૨.૫ આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલી આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાંથી ફલિત થતી બીજી નોંધપાત્ર હકીકત એ છે કે કોઈપણ સાક્ષીઓ પાસે કોઈ હથિયાર ન હતું. તેઓ સરતપાસમાં તેમના દ્વારા આપવામાં આવેલી જુબાની સિવાય એફઆઈઆરની અન્ય વિગતોનો પણ ઇનકાર કરે છે. તેઓ એ હકીકતને પણ સમર્થન આપે છે કે મણીબેન ગુનાના સ્થળે આવ્યા ન હતા અને તેમના પર હુમલો કરવામાં આવ્યો ન હતો. બચાવપક્ષનું એ વર્ઝન કે દુશ્મનાવટના કારણે, મુળા સાજણ અને તેમના સાગરીતો વગેરે નૂરા વલી પર હુમલો કરવા માટે તેની ફેક્ટરી ગયા હતા અને તેના શરીર પર ગંભીર ઈજાઓ પહોંચાડી હતી અને ત્યારબાદ ધારી ગામમાંથી ૨૦ કે ૨૫ વ્યક્તિઓ આવી હતી અને મુળા સાજણ અને રામા સાજણ અને તેમની સાથે આવેલા અન્ય વ્યક્તિઓ પર હુમલો કર્યો હતો, તેનો આ સાક્ષી દ્વારા ઇનકાર કરવામાં આવ્યો છે. તેમની જુબાનીમાંથી જે નોંધપાત્ર પાસું જોઈ શકાય છે તે એ છે કે તેઓ ધારી ગામના ગ્રામજનોની હાજરીનો સ્વીકાર કરે છે, છતાં તેઓ પ્રસ્તુત બનાવમાં તેમની ભાગીદારી અંગે વિવાદ કરે છે.

૧૨.૬ જોકે, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15), એ હદ સિવાય ફરિયાદપક્ષની તરફેણમાં સ્પષ્ટ પુરાવો આપતા નથી કે મરણજનાર અને તેમને આરોપીઓ દ્વારા રોકવામાં આવ્યા હતા અને તે સમયે આરોપીઓ ઘાતક હથિયારોથી સજ્જ હતા. સરતપાસમાં તેમનો કેસ એવો છે કે રોકવામાં આવ્યા પછી, સંખ્યામાં વધુ એવા આરોપીઓ અને મરણજનાર કે જેમની સાથે ફરિયાદી હતા તેમની વચ્ચે મુક્ત લડાઈ (free fight) થઈ હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) એ જણાવતા નથી કે બંને પક્ષોમાંથી હુમલાખોર કોણ હતું અને શું આરોપી નૂરા વલી પર પહેલા મરણજનાર દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો અને શું આરોપીઓએ આવા હુમલાનો વળતો જવાબ આપ્યો હતો અથવા શું આરોપીઓએ પહેલા મરણજનાર પર હુમલો કર્યો હતો અને મરણજનારે સ્વબચાવમાં કામ કર્યું હતું અને આરોપી નૂરા વલીને ઈજા પહોંચાડી હતી. એ નોંધવું જરૂરી છે કે ફરિયાદપક્ષનો એવો કેસ નથી કે ઉપરોક્ત રીતે બનાવની શરૂઆતમાં અન્ય સાક્ષીઓ હાજર હતા. તેથી, બનાવની શરૂઆતમાં ખરેખર શું થયું તે સમજાવી શકનાર એકમાત્ર વ્યક્તિ ફરિયાદી, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) હતા, જે કમનસીબે, હોસ્ટાઈલ થઈ ગયા છે. તે સિવાય, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) એ ઉલટતપાસમાં પોતે જ વિરોધાભાસ ઊભો કર્યો છે એવું જણાવીને કે આરોપી અને મરણજનાર વચ્ચે મુક્ત લડાઈ એકતરફી હતી એટલે કે આરોપીઓ તરફથી હતી, જે તેમની સરતપાસમાંના વર્જનથી વિરુદ્ધ છે કે તેમની વચ્ચે મુક્ત લડાઈ થઈ હતી.

૧૨.૭ સાક્ષીઓ, વધુ વિશેષ રૂપે, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19) અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) મરણજનાર મુળાભાઈ સાજણભાઈ અને અન્ય લોકો દ્વારા દબાણ કરાયેલી જમીન અંગે આરોપીઓ સાથેના ચાલુ વિવાદની જુબાની આપે છે. તેઓ એ હકીકતની જુબાની આપે છે કે બનાવના લગભગ બે મહિના પહેલાં, આરોપી નૂરા વલી અને તેના ભાઈઓ અને અન્ય લોકોએ મરણજનારને જમીનનો ઉક્ત ટુકડો ખાલી કરવાની ધમકી આપી હતી, જેના પરથી મરણજનાર મુળાભાઈએ પ્રભાસ પાટણ પોલીસ સ્ટેશનમાં ફરિયાદ કરી હતી. પ્રસ્તુત બનાવની આગલી રાત્રે આરોપીઓ દ્વારા ઉક્ત ધમકીનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેના પરથી ચંદુભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૨ (PW-22), આરોપીઓના હાથે પોતાનો જીવ જવાના ડરથી ઘર છોડીને જતા રહ્યા હતા. ઉપરોક્ત સાક્ષીઓ દ્વારા એકસમાન રીતે જુબાની આપવામાં આવી છે કે આગલી રાત્રે ધમકીને કારણે, મરણજનાર મુળાભાઈ અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17), મણીબેન, રામાભાઈ સાજણભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) પાસે મદદ માટે ગયા હતા અને છેવટે બીજા દિવસે પ્રભાસ પાટણ પોલીસ સ્ટેશનમાં ફરિયાદ નોંધાવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કારણ કે વરસાદ પડી રહ્યો હોવાથી તે જ રાત્રે પોલીસ સ્ટેશન જવું શક્ય ન હતું.

૧૨.૮ મણીબેન, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) ની જુબાની પરથી એવું બહાર આવે છે કે બનાવની તારીખે સવારે આશરે ૮.૦૦ વાગ્યે, દીપકભાઈ ભીખાભાઈ ચાંદપા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) તેમના ઘરે આવ્યા હતા અને તેમના પતિએ તેમને મોટરસાઈકલ ચલાવવામાં મદદ કરવા વિનંતી કરી હતી કારણ કે તેઓ શારીરિક રીતે અક્ષમ હતા અને તેમના પુત્ર ચંદુભાઈની ગેરહાજરીમાં, પોલીસ ફરિયાદ નોંધાવવાના હેતુ માટે તેમની (ફરિયાદીની) મદદ જરૂરી હતી. મરણજનાર મુળાભાઈ દ્વારા દીપકભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) ને તેમના માટે મોટરસાઈકલ ચલાવવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી, તે હકીકતને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) દ્વારા તેમની જુબાનીમાં સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે, જોકે તેમને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.

૧૨.૯ રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓ અને સામસામી દલીલોનું વધુ મૂલ્યાંકન કરતા પહેલા, ફોરેસ્ટ ગાર્ડ, ચાંદપા કિશન હાજા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૧ (PW-21) દ્વારા આપવામાં આવેલી જુબાની મુજબ પંચનામા આંક ૧૪ માં દસ્તાવેજીકૃત થયા અનુસાર ગુનાના સ્થળની અને તેની આસપાસની ટોપોગ્રાફી (ભૌગોલિક પરિસ્થિતિ) નો સંદર્ભ લેવો લાભદાયી રહેશે. પંચનામા પરથી એવું જોવા મળે છે કે મરણજનાર મુળાભાઈ સાજણભાઈની લાશ જ્યાં પડી હતી તે સ્થળની ઉત્તર દિશામાં, મરણજનાર અને અન્ય ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓના મકાનો

આવેલા છે અને દક્ષિણ દિશામાં લગભગ ૨૦૦ ફૂટ ખુલ્લી જમીન છોડ્યા પછી, "દો-ભાઈ" (બે ભાઈઓ) દરગાહ તરીકે ઓળખાતી મસ્જિદ આવેલી છે અને પશ્ચિમ દિશામાં સમુદ્ર છે તેમજ ફેક્ટરી આવેલી છે જ્યાં આરોપી નૂરા વલીના કોન્ટ્રાક્ટ હેઠળ બાંધકામનું કામ ચાલી રહ્યું હતું, જેમાં અન્ય આરોપીઓ કડિયાકામ કરી રહ્યા હતા. દક્ષિણ દિશામાં ૧૬૦ ફૂટના અંતરે, મરણજનારના પગરખાં અને લાકડાનો ટુકડો મળી આવ્યા હતા અને પશ્ચિમમાં ૧૫૦ ફૂટના વધુ અંતરે, લાકડાનો ટુકડો અને લોહીવાળી માટી એવી જગ્યાએથી મળી આવી હતી જ્યાં રામાભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) અને સોમીબેન, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) ઘાયલ થઈને પડ્યા હતા. દક્ષિણ ખૂણા પર પશ્ચિમ દિશામાં આશરે ૩૦૦ ફૂટના અંતરે, ફેક્ટરીની નજીક ક્યાંક લોહીવાળી માટી પાસે મુળાભાઈ સાજણભાઈની લાશ મળી આવી હતી. આમ, પંચનામા પરથી એવું નોંધી શકાય છે કે ગુનાહિત પુરાવાઓ ત્રણ અલગ અલગ સ્થળોએથી મળી આવ્યા હતા.

૧૨.૧૦ ઉપરોક્ત ટોપોગ્રાફી અને હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, સાક્ષીઓના પુરાવાઓનું વધુ મૂલ્યાંકન કરવું જરૂરી છે.

૧૨.૧૧ તેનાથી વિપરીત બચાવપક્ષના કોઈ કેસની ગેરહાજરીમાં, ઉપરોક્ત ટોપોગ્રાફી પરથી એવું જણાય છે કે ગુનાનું સ્થળ મરણજનારના

મકાનથી જોઈ શકાય તેવા અંતરે હતું. શોભનાબેન, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16), એવી રજૂઆત કરે છે કે તેમણે તેમના કાકાની મદદ માટેની બૂમો સાંભળી હતી જેના પરથી તેઓ ઘરમાં સંતાઈ ગયા હતા. ત્યારબાદ તેમના માતા-પિતાની અને તેમના ભાઈ રાજુભાઈની બૂમો પણ સંભળાઈ હતી. આવી બૂમો સાંભળી હોવાની હકીકતને અન્ય સાક્ષીઓ એટલે કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૧ (PW-21) દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે.

૧૨.૧૨ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16) શોભનાબેન એવી જુબાની આપે છે કે તેમણે નૂરા વલી, મહંમદ વલી, ઈસાક અમીન, હનીફ અમીન અને અન્ય વ્યક્તિઓ દ્વારા મણીબેનને ફેક્ટરીમાં લઈ જતા જોયા હતા. તેઓ વધુમાં તેમના કાકાના પુત્ર બાબુભાઈ અને તેમના પત્ની ગગીબેનના ગુનાના સ્થળે આગમનની જુબાની આપે છે. ગગીબેનને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૩ (PW-23) તરીકે તપાસવામાં આવ્યા છે જેઓ તેમના પતિ બાબુભાઈ સાથે ગુનાના સ્થળે આવ્યા હોવાની પુષ્ટિ કરે છે. નોંધનીય છે કે, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૩ (PW-23) હોસ્ટાઈલ થઈ ગયેલા દીપકભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) દ્વારા નોંધાવવામાં આવેલી એફઆઈઆરની વિગતોને એ હદ સુધી સમર્થન આપે છે કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) એ

તેમને એવી માહિતી આપી હતી કે મુળાભાઈ અને તેમના પરિવારના સભ્યો વચ્ચે ઝઘડો થયો હતો અને તેઓ ફેક્ટરી પાસે પડ્યા હતા. એ નોંધવું પણ પ્રસ્તુત છે કે ગગીબેન અને અન્ય લોકોના આગમન પછી, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16) બહાર આવ્યા હતા અને ત્યાં સુધીમાં પોલીસ આવી ગઈ હતી અને તેમણે પોલીસને ગુનાનું સ્થળ ચીંધી બતાવ્યું હતું અને મરણજનાર મુળાભાઈને પુષ્કળ લોહી વહેતી હાલતમાં તેમજ તેમના માતા-પિતાને અલગ-અલગ સ્થળોએ જોયા હતા.

૧૨.૧૩ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16), શોભનાબેને, ઉલટતપાસ દરમિયાન, આરોપી હનીફ અમીન, નૂરા વલી અને તેના ભાઈ મહંમદવલીને નામથી ઓળખી બતાવ્યા હતા. જોકે, તેઓ મહંમદવલીની બાજુમાં બેઠેલી વ્યક્તિને તેના ભાઈ તરીકે ઓળખી શક્યા હતા પરંતુ તેને નામથી ઓળખી શક્યા ન હતા અને કોર્ટ દ્વારા ખરાઈ કરવા પર, તેણે પોતાનું નામ ઈબ્રાહિમવલી, આરોપી નં. ૨ હોવાનું જણાવ્યું હતું.

૧૨.૧૪ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16), શોભના બની શકે તેટલા સ્વાભાવિક અને સહજ છે. તેઓ બનાવના કારણે ડરી ગયા હતા અને તેથી ઘરમાં સંતાઈ ગયા હતા અને ભોગ બનનારાઓ દ્વારા બૂમાબૂમ કરવાને કારણે બનાવ બન્યો હોવાનો ખ્યાલ મેળવી શક્યા હતા. તેઓ મક્કમપણે

જાણાવે છે કે જ્યાં સુધી બનાવ પૂરો ન થયો અને આરોપીઓ જતા ન રહ્યા ત્યાં સુધી તેઓ ઘરમાંથી બહાર આવ્યા ન હતા. નજરે જોનાર સાક્ષી બનવા માટે ગુનાના સ્થળે પોતાની કૃત્રિમ હાજરી ખોટી રીતે દર્શાવવી તેમના માટે ખૂબ જ સરળ હતું. આમ, તેઓ આરોપી નૂરા વલીના સંબંધમાં અમુક અતિશયોક્તિ સિવાય પોતે જે જોયું તેની જુબાની આપે છે, તેમણે પ્રશ્નવાળી હકીકતોમાં જરા સરખી પણ અતિશયોક્તિ કરી ન હતી. સાક્ષી એટલા નિખાલસ હતા કે તેમણે કબૂલ્યું કે તેમણે તેમના પોલીસ નિવેદનોમાં બે સિવાય અન્ય આરોપીઓના નામ આપ્યા ન હતા, જોકે તેમાં આવા નામોનો ઉલ્લેખ જોવા મળ્યો હતો. પોલીસ નિવેદનમાં તેમણે હુમલાખોરોના નામ આપ્યા હોવાનું કૃત્રિમ રીતે દર્શાવવા માટે તેમને આ પાસા પર સરળતાથી શીખવી શકાયા હોત. તેવી જ રીતે, તેઓ કબૂલ કરે છે કે તેમણે તેમના પોલીસ નિવેદનમાં મણીબેનને ફેક્ટરીમાં લઈ જનાર વ્યક્તિઓ તરીકે આરોપી-નૂરા વલી અને ઈસા અમીન કટારિયાનો ઉલ્લેખ કરવાનું બાકાત રાખ્યું હતું.

૧૨.૧૫ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) ફેક્ટરીના કમ્પાઉન્ડમાં નૂરાના ભાઈ, આરોપી મહંમદ દ્વારા પાવડાના હાથામાંથી બનાવેલી લાકડી વડે તેમના પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હોવાની જુબાની આપે છે. તેમના પર ઈબ્રુ દ્વારા પાવડાના હાથામાંથી બનાવેલી લાકડી વડે અને હનીફ દ્વારા લોહીવાળા છરા વડે પણ હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો (જોકે એવું જણાય છે કે

લોહીવાળો છરો જમ કરવામાં આવ્યો ન હતો કે મળી આવ્યો ન હતો). તેમના દ્વારા એવી જુબાની આપવામાં આવે છે કે નૂરા વલી અને ઈસા અમીન કટારિયા બંને કુહાડીઓથી સજ્જ હતા અને હસન ખોટા (આરોપી નથી) લોખંડની પાઈપથી સજ્જ હતો. તેમના મેડિકલ કેસ પેપર્સ દર્શાવે છે કે તેમને અમુક ફેક્ટર અને કાપેલા ઘા થયા હતા.

૧૨.૧૬ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) ની એ હકીકતના સંબંધમાં ઉલટતપાસ કરવામાં આવી છે કે તેઓ નજરે જોનાર સાક્ષી ન હતા અને આરોપીઓના હાથમાં જે હથિયારો હોવાનું કહેવાય છે તે સરળતાથી ઉપલબ્ધ છે અને કોઈની પણ પાસે હોઈ શકે છે અને મરણજનાર-મુળા સાજણનો ગુનાહિત ઇતિહાસ હતો અને એક હસન પોલા, જે પણ આરોપીઓ પૈકીનો એક હતો જેને આરોપી તરીકે જોડવામાં આવ્યો નથી તેની પાસે લાકડી ન હતી અને આરોપી-નૂરા વલીને પણ ઈજાઓ પહોંચી હતી. તેમની ઉલટતપાસમાંથી આરોપીઓના બચાવમાં કોઈ નક્કર બાબત સામે આવી નથી. તેમણે પોતાના હુમલાખોરોને ઓળખી બતાવ્યા છે અને તબીબી પુરાવાઓ અનુક્રમે તેમના જમણા પગ અને હાથ અને ડાબી કોણી પર બહુવિધ ફેક્ટર સૂચવે છે. આમ, આરોપી નૂરા વલી કે જેના સંદર્ભમાં આ ચુકાદામાં અન્ય જગ્યાએ વિગતવાર ચર્ચા કરવામાં આવી છે તેના સિવાય, તેમના દ્વારા નામ આપવામાં આવેલ આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા તેમને ઢસડીને ફેક્ટરીના કમ્પાઉન્ડમાં લઈ જવામાં આવ્યા હોય અને

આરોપીઓના હાથમાં હોવાનું કહેવાયેલા હથિયારો વડે તેમના પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હોય તે બાબત તેઓ પ્રસ્થાપિત કરવામાં સક્ષમ રહ્યા છે. તેમની જુબાનીમાં કોઈ નોંધપાત્ર ખામી જણાતી નથી. એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) ફેક્ટરીના ગેટની બહાર જ્યાં તેમના પતિ પર હુમલો થઈ રહ્યો હતો તે જગ્યાની નજીક લઈ જવામાં આવ્યા હોવાનો દાવો કરતા નથી, પરંતુ ફેક્ટરીના કમ્પાઉન્ડમાં લઈ જવામાં આવ્યા હોવાનું જણાવે છે. આમ તેઓ પોતાના પતિ-મુળા સાજણ પર થયેલા હુમલાના નજરે જોનાર સાક્ષી હોવાનો દાવો કરતા નથી. આમ સાક્ષી બનાવની પહેલા બનેલી ઘટનાઓ એટલે કે, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) નું તેમના ઘરે આવવું, તેમના પુત્રની ગેરહાજરીમાં મુળા સાજણ દ્વારા તેમની સ્પ્લેન્ડર મોટરસાઈકલ પર તેમને વેરાવળ લઈ જવાની વિનંતી કરવી, તેના સિવાય, બનાવ દરમિયાન તેમની સાથે ખરેખર શું થયું તે જણાવવામાં જ રસ ધરાવતા હતા. આમ, જમીનના વિવાદને કારણે આરોપીઓ પ્રત્યે દુશ્મનાવટ ધરાવતા હોવા છતાં, ક્યાંય પણ તેમણે આરોપી નૂરા વલી સિવાય આરોપીઓને ખોટી રીતે સંડોવવામાં કે ફસાવવામાં અયોગ્ય રસ દાખવ્યો ન હતો.

૧૨.૧૭ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17)-મણીબેન, સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૧ હેઠળના તેમના નિવેદનમાં એવું કહેવાનું ચૂકી ગયા હતા કે તેમના દ્વારા નામ આપવામાં આવેલ વ્યક્તિઓ તેમને લેવા આવ્યા

હતા અને તેમને જોઈને તેઓ ઘરમાં સંતાઈ ગયા હતા અને તે સમયે, આ લોકોએ દરવાજો તોડી નાખ્યો હતો અને તેમને ખેંચીને બહાર કાઢ્યા હતા અને તેમને કહ્યું હતું કે તેમની હાલત પણ તેમના પતિ, મુળા સાજણ, દીપક અને રામા સાજણ, તેમના પત્ની અને પુત્ર જેવી જ થશે જેમના પર આ વ્યક્તિઓ દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. તપાસ કરનાર અધિકારી તેજસિંગભાઈ વીરસિંગ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩૨ (PW-૩૨) ના પુરાવા જોકે એવું સૂચવશે કે ઉપરોક્ત વર્જન બાકાત રાખવામાં આવ્યું હોવા છતાં, તેમણે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૧ હેઠળના તેમના નિવેદનમાં એવું જણાવ્યું હતું કે ડરના માર્યા, તેઓ ઘરમાં સંતાઈ જઈ રહ્યા હતા ત્યારે તે વ્યક્તિઓમાંથી મહંમદવલી અને હનીફ અમીન તેમની તરફ દોડી આવ્યા હતા અને તેમને પકડી લીધા હતા અને ફેક્ટરીના કમ્પાઉન્ડમાં લાવીને ત્યાં સુવડાવી દીધા હતા. આમ, એવું જણાય છે કે પોલીસ સમક્ષના નિવેદનમાં તેમના દ્વારા નામ આપવામાં આવેલા ચાર આરોપીઓ તેમને લેવા માટે આવ્યા હતા અને તેમાંથી બે ઇબ્રુ વલી અને હસન મહંમદ તેમને ખેંચીને ઘરમાંથી બહાર લાવ્યા હતા. તેથી, એવું કહી શકાય નહિ કે પોલીસ સમક્ષના નિવેદનમાં તેમના દ્વારા નામ આપવામાં આવેલી ચાર વ્યક્તિઓ તેમને લેવા આવ્યા ન હતા. આમ, આ સંદર્ભમાં કોઈ મહત્વની વિગત બાકાત રહી હોય તેવું જણાતું નથી. આ કોર્ટના મતે, સાક્ષી માટે પોલીસ સમક્ષના તેમના નિવેદનમાં વ્યાપક મહત્વની હકીકતોનો ઉલ્લેખ કરવો પૂરતો હતો અને માત્ર એટલા માટે કે સાક્ષી ત્યારબાદ કોર્ટ સમક્ષ સાક્ષી દ્વારા પોલીસ સમક્ષ આપવામાં

આવેલા વર્ઝનને અનુરૂપ વધુ સ્પષ્ટ વર્ઝન રજૂ કરે છે, તેના કારણે કોઈ મહત્વની હકીકત છુપાવવાનો / સુધારા-વધારાનો / અતિશયોક્તિનો આરોપ સાક્ષી પર લગાવી શકાય નહિ.

૧૨.૧૮ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) ની જુબાનીમાં બહાર આવેલી બીજી ચૂક રાજુ રામાની હાજરી અને બનાવ દરમિયાન તેમને થયેલી ઈજાના સંદર્ભમાં છે. રાજુ રામાના પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે આ ચૂકને સારી રીતે મૂલવી શકાય છે.

૧૨.૧૯ મરણજનારના પત્ની, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) ના પુરાવા બનાવ જે રીતે બન્યો તે જ રીતે વર્ણવતા હોવાનું જણાય છે. તેમણે બૂમો સાંભળી હોવાની અને આરોપીઓને મરણજનાર અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫ (PW-15) ને રોકતા જોયા હોવાની અને બંનેને રોક્યા પછી, આરોપીઓ તેમને લેવા આવ્યા હોવાની અને તેઓ સંતાઈ ગયા હોવાની જુબાની આપી છે. આમ, સાક્ષી એ હકીકતને બાકાત રાખવામાં પ્રમાણિક છે કે તેમણે તેમના પતિ અને દીપક પર આરોપીઓ દ્વારા હુમલો થતો જોયો હતો. તેઓ માત્ર એટલું જ જણાવે છે કે તેમને રોકવામાં આવ્યા હતા. આમ, વાર્તામાં અતિશયોક્તિ કરવાનો કોઈ પ્રયાસ નથી જે તેમણે સરળતાથી કરી શક્યા હોત જો તેમને ફરિયાદપક્ષની તરફેણમાં વાર્તા કહેવાનું શીખવવામાં આવ્યું હોત. તેઓ

ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16) ના વર્ડનને સમર્થન આપે છે કે તેમને તેમના ઘરેથી આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા ઊઠાવી લેવામાં આવ્યા હતા. આ સાક્ષીની જુબાનીમાં જોવા મળતી એકમાત્ર અતિશયોક્તિ આરોપી હનીફના હાથમાં લોહીવાળો છરો હોવા અંગેની છે. હનીફ પાસેથી કોઈ લોહીવાળો છરો જપ્ત કરવામાં આવ્યો નથી. આ સાક્ષીની જુબાની પરથી એ પણ જણાય છે કે તેમણે નિર્દોષ વ્યક્તિને, એટલે કે, ધારી ગામના ઈસા અમીન દરવાણીને છોડાવ્યો હતો જે બનાવમાં સંડોવાયેલ ન હતો પરંતુ સાચા ગુનેગાર ઈસા અમીન કટારિયાને બદલે ભૂલથી તેને પકડી લેવાયો હતો. આમ, ફરિયાદપક્ષે ભૂલ સુધારી હતી અને પ્રમાણિકતા દર્શાવી હતી.

૧૨.૨૦ આરોપી નૂરા વલીના સંબંધ સિવાય, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) ની જુબાનીમાં કોઈ નોંધપાત્ર વિરોધાભાસ/બાકાત રાખેલી બાબતો/અતિશયોક્તિઓ જોવા મળતી નથી. એવું જણાય છે કે, બચાવપક્ષના જણાવ્યા મુજબ, એક હસન પોલા લાકડીથી સજ્જ હતો અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) દ્વારા તે રીતે તેનું નામ આપવામાં આવ્યું હતું પરંતુ તેને આરોપી તરીકે જોડવામાં આવ્યો ન હતો અને તેમની ઉલટતપાસમાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) એ બાબતનો ઇનકાર કરે છે કે હસન પોલા લાકડીથી સજ્જ હતો. લાકડી ધરાવવા સિવાય, હસન પોલા પર કોઈ ગુનાહિત કૃત્યનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો નથી.

૧૨.૨૧ મણીબેનના વર્તનને અસ્વાભાવિક તરીકે દર્શાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે કારણ કે, તેમના પતિ મુળાભાઈને બચાવવા આવવાને બદલે, તેઓ ઘરમાં સંતાઈ જવા માંગતા હતા. આ કોર્ટના મતે, એવા કેસમાં જ્યાં હુમલાખોરો ભોગ બનનારાઓ અને બચાવનારાઓ કરતા સંખ્યામાં વધુ હોય, ત્યાં વ્યક્તિને લાગતો મારી નાખવાનો અથવા હુમલો થવાનો ડર વ્યક્તિને આવી પરિસ્થિતિમાં બચાવવાની હિંમત એકઠી કરવાને બદલે પોતાના જીવને પ્રાધાન્ય આપવા માટે પ્રેરિત કરી શકે છે. આપેલી પરિસ્થિતિમાં વ્યક્તિનું વર્તન અલગ-અલગ વ્યક્તિ માટે અલગ-અલગ હોઈ શકે છે અને એવું કહી શકાય નહિ કે આપેલી પરિસ્થિતિમાં દરેક વ્યક્તિ બીજા જેટલો જ હિંમતવાન હશે. તેથી, મણીબેન ભોગ બનનારને બચાવવા આવવાને બદલે સંતાઈ જવા માંગતા હતા, માત્ર તે જ આધાર પર, તેમની જુબાનીને અસ્વાભાવિક ગણી શકાય નહિ.

૧૨.૨૨ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) મરણજનાર મુળાભાઈની બૂમોના જવાબમાં ગુનાના સ્થળે પહોંચ્યા હોવાની જુબાની આપે છે, જે બૂમો તેઓ અને તેમના પતિ જ્યારે તેમના ખેતર પર ખેતીકામમાં વ્યસ્ત હતા ત્યારે તેમણે સાંભળી હતી. આ સાક્ષી પણ બનાવની શરૂઆતથી જ ગુનાના સ્થળે પોતાની હાજરી દર્શાવવા માટે વાર્તામાં કોઈ સુધારો કરતા નથી જે તેઓ સરળતાથી કરી શક્યા હોત. તેનાથી વિપરીત, તેમણે બનાવની શરૂઆત વખતે

પોતાના ખેતર પર પોતાના પતિ સાથે પોતાની હાજરી દર્શાવી છે. જ્યારે સાક્ષી અને તેમના પતિ ગુનાના સ્થળે પહોંચ્યા ત્યારે ઘાતક હથિયારોથી સજ્જ આરોપીઓ દ્વારા ચાલુ હુમલાની આ સાક્ષી જુબાની આપે છે. તેઓ ગુનાના સ્થળે પહોંચ્યા ત્યાં સુધીમાં મરણજનાર ઢળી પડ્યા હતા. સાક્ષીએ મરણજનારની બૂમો સાંભળી હોવાની હકીકત કે જેઓ તેમના દિયર/જેઠ હતા અને પડોશમાં રહેતા હતા અને જેઓ આગલી રાત્રે તેમના પતિ પાસે મદદ માંગવા આવ્યા હતા તે હકીકત એ વિવાદિત હકીકત એટલે કે આરોપીઓ દ્વારા મરણજનાર પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ તે સાથે જોડાયેલી હકીકત છે. મરણજનારની બૂમો સાંભળીને તેમનું ગુનાના સ્થળે દોડી જવું સ્વાભાવિક હતું અને આમ ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૬ ને વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં લાગુ પાડતાં અને સાક્ષી દ્વારા જોવામાં આવેલી હકીકતોના વર્ણનને ધ્યાનમાં લેતાં, એવું કહી શકાય નહિ કે સાક્ષી આરોપીઓ દ્વારા મરણજનાર પર ચાલી રહેલા હુમલાના નજરે જોનાર સાક્ષી ન હતા. નોંધનીય છે કે, ઉલટતપાસમાં, સાક્ષીએ બચાવપક્ષ દ્વારા કરવામાં આવેલા એ સૂચનનો ઇનકાર કરીને કે સાક્ષી ગુનાના સ્થળે પહોંચ્યા ત્યાં સુધીમાં મરણજનાર પરનો હુમલો બંધ થઈ ચૂક્યો હતો, આરોપીઓ દ્વારા મરણજનાર પર ચાલુ હુમલાના નજરે જોનાર સાક્ષી હોવા બાબતને દોહરાવી છે. આ સાક્ષીને તેમના પોલીસ નિવેદન સંબંધે મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ / બાકાત રાખેલી વિગતો / અતિશયોક્તિઓ વગેરે બહાર લાવવા માટે કોઈ પ્રશ્નો પૂછવામાં આવ્યા ન હતા અને તેમણે ઉલટતપાસમાં પણ

પોતાના વર્જનની પુષ્ટિ કરી છે. જોકે, તેમની સમક્ષ સફળતાપૂર્વક એ હકીકત મૂકવામાં આવી છે કે તેમણે ભાનમાં આવ્યા પછી પોલીસ નિવેદનમાં હુમલાખોરોના નામ આપ્યા ન હતા અને અન્ય કોઈને પણ આ હકીકતનો ઉલ્લેખ કર્યો ન હતો, વેરાવળના ડૉક્ટરે પણ તેમને તેમના હુમલાખોરો અને તેમના પર હુમલો કરવાની રીત અને પદ્ધતિ વિશે પૂછપરછ કરી ન હતી. આ ચુકાદાના પાછળના ભાગમાં આ પાસાની ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

૧૨.૨૩ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) ની જુબાની મુજબ, ગુનાના સ્થળે પહોંચ્યા પછી, તેમણે અને તેમના પતિ રામાભાઈએ આરોપી નૂરા વલી, મહંમદવલી, ઈસા અમીન અને અન્ય લોકોને મુળાભાઈ પર કુહાડી, લાકડાના ટુકડાઓ, પાઈપ વડે હુમલો કરતા જોયા; કે આરોપી નૂરા વલી, મહંમદવલી, ઈસા અમીન દરેક પાસે કુહાડી હતી અને ઈબ્રુ અને અન્ય લોકો પાસે લાકડાના ટુકડાઓ અને પાઈપ હતી અને આરોપી હનીફ અમીન પાસે છરો હતો. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ઈસા અમીન કટારિયાએ ડાબા ઘૂંટણની ઉપર કુહાડી વડે તેમના પર હુમલો કર્યો હતો અને ઈબ્રુએ લાકડાના ટુકડા વડે તેમના પર આડેધડ હુમલો કર્યો હતો. તેમના પતિ પર પણ આડેધડ હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. પરિણામે, પતિ-પત્ની બંને નીચે પડી ગયા હતા. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે આ બનાવ ફેક્ટરીના ગેટ પાસે બન્યો હતો અને ત્યાંથી ત્રણેય વ્યક્તિઓને આરોપીઓ ઢસડીને ફેક્ટરીના કમ્પાઉન્ડમાં લઈ ગયા હતા.

જ્યાં પણ તેમને માર મારવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, પોલીસ આવી પહોંચી હતી. કે મણીબેન, તેમના ભાભી પર પણ બનાવ દરમિયાન હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો; કે મણીબેન અને રાજુભાઈને વધુ સારવાર માટે જૂનાગઢ હોસ્પિટલમાં ખસેડવામાં આવ્યા હતા. આ સાક્ષીએ એક ઈસા અમીન દરવાણી કે જેને શરૂઆતમાં ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યો હતો, તેને મામલતદારની કચેરીમાં યોજાયેલી ઓળખ પેરેડમાં ઓળખી બતાવ્યો હતો અને તેને નિર્દોષ જાહેર કર્યો હતો અને ઈસા અમીન કટારિયા નામની અન્ય વ્યક્તિ જે ખરેખર ગુનામાં સંડોવાયેલી હતી તેને તેમના દ્વારા કોર્ટમાં ઓળખી બતાવવામાં આવી હતી. ઉલટતપાસમાં, તેમને હથિયારની ઓળખ, તેમના ઘર અને દો-ભાઈ મસ્જિદ વચ્ચેનું અંતર; નૂરા વલીને થયેલી ઈજા અંગે પ્રશ્નો પૂછવામાં આવ્યા હતા જેના વિશે તેમણે અજ્ઞાનતા વ્યક્ત કરી હતી; ૨૫ થી ૩૦ વ્યક્તિઓની હાજરી અને તેમના પર હુમલો કરવામાં તેમની ભાગીદારી, જે હકીકતનો તેમણે ઇનકાર કર્યો હતો, કોઈપણ સાક્ષીઓ પાસે હથિયાર ન હોવું જે હકીકતનો તેમણે સ્વીકાર કર્યો હતો; કે તેમણે ભાનમાં આવ્યા પછી પોલીસ અથવા વેરાવળ હોસ્પિટલના ડૉક્ટરોને હુમલાખોરોના નામ આપ્યા ન હતા અને તેમણે માત્ર જૂનાગઢ ખાતે ડૉક્ટર સમક્ષ નામો જાહેર કર્યા હતા જે હકીકતોનો તેઓ સ્વીકાર કરે છે; કે તેમનું પોલીસ નિવેદન નોંધાય તે પહેલાં તેમણે કોઈની સમક્ષ હુમલાખોરોના નામનો ઉલ્લેખ કર્યો ન હતો. તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે તેઓ મુળાભાઈને માર મારનાર વ્યક્તિઓના નામ ચોક્કસપણે જણાવી શકશે નહિ અને છરા જેવા હથિયાર વડે

તેમને માર મારવામાં આવ્યો ન હતો જે હકીકતનો તેઓ સ્વીકાર કરે છે. આમ આરોપી નૂરા સંબંધિત અમુક અતિશયોક્તિ સિવાય, સાક્ષી ભરોસાપાત્ર હોવાનું જણાય છે.

૧૨.૨૪ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ના પુત્ર, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19), મરણજનારની બૂમો સાંભળવા અંગે અને તેમના માતા-પિતાના ગુનાના સ્થળે જવા અંગે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ના વર્ણનને સમર્થન આપે છે. તેઓ તેમના માતા-પિતાની બૂમો પણ સાંભળી શક્યા હતા અને શું કરવું તેની મૂંઝવણને કારણે, તેમણે ખેતરમાં જ રોકાવાનું પસંદ કર્યું હતું. આમ, આ સાક્ષી પણ બનાવના સમયે ગુનાના સ્થળે નહિ પરંતુ પોતાના ખેતરમાં પોતાની હાજરી પ્રમાણિકતાથી દર્શાવે છે. તેઓ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ના એ વર્ણનને પણ સમર્થન આપે છે કે આરોપી નૂરા વલી દ્વારા તેમને પકડી લાવવા માટે સૂચના આપવામાં આવી હોવાથી, આરોપી હસન અને મહંમદ, હથિયારોથી સજ્જ થઈને તેમને પકડવા માટે તેમની પાસે આવ્યા હતા. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19) ની ઉલટતપાસમાંથી બચાવપક્ષની તરફેણમાં બહુ કંઈ વિશેષ બહાર આવતું નથી.

૧૨.૨૫ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19) મહત્વપૂર્ણ વિગતો પર ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે જેની વધુ વિગતવાર ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને તેમની ઉલટતપાસમાં કોઈ મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ કે ચૂક જણાતી નથી. તેમની ઉલટતપાસ મુખ્યત્વે મરણજનાર મુળાભાઈના ભૂતકાળ, તેમનું ગુનાના સ્થળે ન જવું, ગુનાના સ્થળે આશરે ૨૦ થી ૩૦ વ્યક્તિઓનું આવવું, નૂરા વલીને થયેલી ઈજા અને તેમના માતા-પિતા પાસે હથિયાર ન હોવું, તેમના શરીરના કોઈપણ નાજુક ભાગ પર ઈજા ન હોવી અને મણીબેનને ઢસડીને ફેક્ટરીમાં લઈ જવા અંગેના વિરોધાભાસ/બાકાત રાખેલી વિગતો બાબતે કરવામાં આવી હતી.

૧૨.૨૬ જોકે, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ની જુબાની મહત્વપૂર્ણ બાકાત રખાયેલી વિગતો/અતિશયોક્તિઓ/સુધારા-વધારાઓથી ઘેરાયેલી છે. તેઓ એવો દાવો કરે છે કે જ્યારે તેઓ ગુનાના સ્થળે પહોંચ્યા ત્યારે મરણજનારે તેમની સાથે વાત કરી હતી અને તેમને કહ્યું હતું કે આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા તેમનો હાથ કાપી નાખવામાં આવ્યો છે અને સાક્ષીએ તેમનો જીવ બચાવવો જોઈએ. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩૨ (PW-32) દ્વારા જુબાની આપવામાં આવ્યા મુજબ આ હકીકતો સાક્ષીના પોલીસ નિવેદનમાં જોવા મળતી નથી. ઈસા અમીન કટારિયાએ કુહાડી વડે તેમના પગ પર નિશાન બનાવ્યું હતું તેમજ અન્ય આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા આડેધડ શરીરના અન્ય ભાગો પર નિશાન

બનાવવામાં આવ્યું હતું તે હકીકત તેમના પોલીસ નિવેદનમાં જણાવવામાં આવી નથી તેમજ એ હકીકત પણ તેમણે જણાવી નથી કે તેમના પત્ની સોમીબેન તેમની સાથે આવ્યા હતા અને ઈસા અમીન કટારિયા દ્વારા તેમના પગ પર કુહાડી વડે હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. એ હકીકત કે નૂરા વલીએ કહ્યું હતું કે હવે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ના પુત્રોને માર મારવામાં આવે અને તેના પર આરોપીઓમાંથી હસન અને મહંમદ લાકડાની લાકડી સાથે તેમના પુત્રને મારવા માટે ખેતર તરફ ગયા અને તેમના પુત્ર પર ઉપરોક્ત બે આરોપીઓ દ્વારા લાકડાની લાકડી વડે હુમલો કરવામાં આવ્યો જેના પરિણામે તેના બંને હાથમાં અને પગમાં ફ્રેક્ચર થયું અને જ્યારે બે આરોપીઓ પાછા ફર્યા, ત્યારે આરોપી નૂરા વલીએ તેમને મરણજનારની પત્નીને પકડી લાવવા સૂચના આપી જેના પર નૂરા વલી અને તેનો ભાઈ અને ઈસા અમીન કટારિયા અને તેનો ભાઈ, જેઓ બધા કોર્ટમાં હાજર હતા તેઓ મરણજનારની પત્ની મણીબેનને પકડી લાવ્યા અને સાક્ષી જ્યાં હતા ત્યાં તેમને ફેંકી દીધા, આ વિગતો સાક્ષી દ્વારા પોલીસ સમક્ષના તેમના નિવેદનમાં જણાવવામાં આવી નથી. આમ, સાક્ષી વાર્તામાં અતિશયોક્તિ અને સુધારા-વધારા કરતા હોવાનું જણાય છે અને તેઓ ભરોસાપાત્ર નથી.

૧૨.૨૭ જોકે, માત્ર એ આધાર પર કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ની જુબાની ભરોસાપાત્ર નથી, અત્રે ઉપર જેની વિગતવાર ચર્ચા

કરવામાં આવી છે તેવા અન્ય સાક્ષીઓની ભરોસાપાત્ર જુબાનીઓને નકારી કાઢી શકાય નહિ. એ જોઈ શકાય છે કે સાક્ષીઓ દ્વારા જણાવવામાં આવેલી દરેક મહત્વપૂર્ણ હકીકતને એકબીજા દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે.

૧૨.૨૮ એ જોઈ શકાય છે કે કોઈપણ સાક્ષીઓ આરોપી નૂરા વલીના શરીર પરની સ્વીકૃત ગંભીર ઈજા અંગે સમજૂતી આપતા નથી. આરોપી-નૂરાએ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધાયેલા તેમના નિવેદનમાં એવું વર્ણન રજૂ કર્યું હતું કે તેઓ લેબર કોન્ટ્રાક્ટર હતા, જેમણે "ફિશ ફેક્ટરી" માં બાંધકામનો કોન્ટ્રાક્ટ રાખ્યો હતો. કે મરણજનાર-મુળા સાજણ પ્રશ્નવાળી જમીન પર ગેરકાયદેસર કબજો ધરાવતા હતા અને, ઉપરોક્ત ફેક્ટરીમાં ચાલી રહેલા બાંધકામના કામને કારણે, મુળા સાજણના કબજા હેઠળની જમીન તરફ જવાના રસ્તામાં અડચણ ઊભી થઈ રહી હતી. કે આરોપી-નૂરાને ઉક્ત જમીનમાં કોઈ પણ પ્રકારનો રસ ન હતો; તેમ છતાં આવી અડચણો માટે, મરણજનાર-મુળા સાજણ અવારનવાર તેમની સામે અરજીઓ ફાઈલ કરતા હતા. કે મુળા સાજણ એક માથાભારે વ્યક્તિ હતા, જેઓ લૂંટ અને મારામારી જેવા ગુનાઓમાં સંડોવાયેલા હતા અને તેમણે એસસી અને એસટી (SC & ST) ના સભ્ય હોવાનો ગેરલાભ પણ લીધો હતો અને ખોટી ફરિયાદો નોંધાવી હતી. તેમણે સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળના તેમના નિવેદનમાં આગળ જણાવ્યું છે કે, બનાવની તારીખ એટલે કે ૦૮/૦૮/૨૦૦૬ ના રોજ, તેઓ અન્ય મજૂરો

સાથે ફેક્ટરીમાં હાજર હતા ત્યારે મુળા સાજણ તેમના સાગરીતો સાથે ફેક્ટરીના કમ્પાઉન્ડમાં આવ્યા હતા અને તેમને બાંધકામનું કામ અટકાવવા અને કમ્પાઉન્ડ વોલ તોડી પાડવા જણાવ્યું હતું. આરોપી-નૂરાએ તેમને માલિક અને ફેક્ટરીના જવાબદાર વ્યક્તિઓ પાસે જવા જણાવ્યું હતું અને તેમને જાણ કરી હતી કે માલિક તરફથી તેમને સૂચના મળ્યા વિના બાંધકામનું કામ રોકવામાં આવશે નહિ; જેના પર, મુળા સાજણ અને તેમના સાગરીતોએ તેમના માથા અને ખભા પર હુમલો કર્યો હતો જેનાથી ગંભીર ઈજાઓ પહોંચી હતી. તેથી તેઓ ઢળી પડ્યા હતા અને આ દરમિયાન ફેક્ટરીમાં કામ કરતા મજૂરો ગામમાં ગયા હતા અને ૧૫ થી ૨૦ વ્યક્તિઓને લઈને આવ્યા હતા અને તેઓએ મુળા સાજણ અને તેમના પરિવાર સાથે ઝઘડો કર્યો હતો. આરોપી-નૂરાએ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળના તેમના નિવેદનમાં ઉમેર્યું હતું કે આ દરમિયાન, તેમને માથામાં થયેલી ઈજાને કારણે, તેઓ લગભગ બેભાન થઈ ગયા હતા અને બીજા દિવસે જૂનાગઢ હોસ્પિટલમાં તેમને ભાન આવ્યું હતું.

૧૨.૨૯ આમ, ઉપરોક્ત નિવેદનમાંથી ફલિત થતી મહત્વની હકીકતો ગુનાના સ્થળે તેમની હાજરી અને મરણજનાર મુળા સાજણ તથા તેમના સાગરીતોની હાજરી અંગેની છે. કે મરણજનાર-મુળા સાજણ અને તેમના સાગરીતો હુમલાખોરો હતા અને ફેક્ટરીમાં કામ કરતા મજૂરો દ્વારા ૧૫ થી ૨૦ ગ્રામજનોને બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને તે ૧૫ થી ૨૦ વ્યક્તિઓએ મુળા

સાજણ અને તેમના સાગરીતો સાથે ઝઘડો કર્યો હતો. કે જ્યાં સુધી તે ૧૫ વ્યક્તિઓ ન આવ્યા અને મુળા સાજણ તથા તેમના સાગરીતો સાથે ઝઘડો ન કર્યો, ત્યાં સુધી તેઓ તમામ ગતિવિધિઓ જોઈ શકતા હતા અને ઉપરોક્ત ઘટનાઓ પછી લગભગ બેભાન થઈ ગયા હતા અને બીજા દિવસે જૂનાગઢ હોસ્પિટલમાં જ તેમને ભાન આવ્યું હતું.

૧૨.૩૦ પુરાવાઓ પરથી એ પણ જોવા મળે છે કે સાક્ષીઓ, ખાસ કરીને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16) અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) એ આરોપી નૂરા વલીને મરણજનારના પરિવારના અન્ય સભ્યો એટલે કે તેમના પત્ની અને ભત્રીજાની શોધમાં હથિયાર સાથે ફરતા જોયા હોવાની જુબાની આપી હતી. જો ઉપરોક્ત બાબતે સાક્ષીઓના વર્ડન પર વિશ્વાસ કરવામાં આવે, તો તેનો અર્થ એ થશે કે આરોપી નૂરા વલી કે જે સ્વીકૃતપણે ગંભીર રીતે ઘાયલ હતો, તેને અન્ય આરોપીઓ સાથે મળીને પોતાના શિકાર પસંદ કર્યા પછી ઈજા પહોંચી હતી. જો તે સાચું હોય, તો ફરિયાદપક્ષે એ સમજાવવાની જરૂર હતી કે તેમણે પોતાના શિકાર પસંદ કર્યા પછી તેમને કઈ રીતે ઈજા પહોંચી અને તેમને કોણે ઈજા પહોંચાડી. આવી સ્થિતિમાં, આરોપી નૂરા વલી દ્વારા જેમને પકડવામાં આવ્યા હતા તે પીડિતો એ જણાવવાની સ્થિતિમાં હોત કે આરોપી નૂરા વલીને કેવી રીતે અને કોણે ઈજા પહોંચાડી હતી. જોકે, જો બનાવની શરૂઆતમાં જ તેમને ઈજા થઈ હોય કે જેથી તેઓ હલનચલન ન કરી

શકે, તો તેમના શિકારની શોધ કરવી તેમના માટે અશક્ય હતું. જો બનાવની શરૂઆતમાં આરોપી નૂરા વલીને ઈજા થઈ હોય અને તેમ છતાં સાક્ષીઓ હથિયાર સાથે તેમની હિલચાલ વિશે જુબાની આપતા હોય, તો માત્ર એ જ અનુમાન કાઢી શકાય કે સાક્ષીઓ સાચું બોલી રહ્યા નથી અને મહત્વપૂર્ણ પુરાવા છુપાવી રહ્યા છે. આમ, આરોપી નૂરા વલી પરના હુમલાખોરો અને બનાવ દરમિયાન તેમના પર થયેલા હુમલાની રીત અને સમય અંગે રેકૉર્ડ પર મોટી શંકા ઉભી થાય છે.

૧૨.૩૧ માત્ર આરોપી નૂરા વલીના શરીર પરની ઈજા અંગે સમજૂતી આપવામાં આવી નથી એવું નથી, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16) તેમના પોલીસ નિવેદનમાં આરોપીઓના નામ જણાવવામાં મહત્વપૂર્ણ ચૂક કરે છે અને ખાસ કરીને મણીબેનને લઈ જનાર વ્યક્તિઓ તરીકે આરોપી નૂરા વલી અને ઈસા અમીનના નામો બાકાત રાખે છે. જોકે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) મણીબેન ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ (PW-16) શોભનાબેનની એ જુબાનીને સમર્થન આપે છે કે અન્ય આરોપીઓ સાથે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) ને નૂરા વલી દ્વારા લઈ જવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૧ હેઠળના તેમના નિવેદનમાં નૂરા વલી સંબંધિત તેમની આ ચૂક યથાવત રહે છે. આ બંને સાક્ષીઓની ચૂક ઇરાદાપૂર્વકની જણાય છે કારણ કે સ્વીકૃતપણે નૂરા વલીને ગંભીર ઈજા થઈ હતી અને તે ગુનાના સ્થળે બેભાન થઈ ગયો હતો અને આ રીતે હલનચલન ગુમાવી બેઠો હતો. તેથી, એ

હકીકત પચાવવી મુશ્કેલ છે કે તે હથિયાર લઈને તેના પીડિતોને બહાર ખેંચવા અને હુમલો કરવા માટે એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ ફરી શકે. તેથી, ફરિયાદપક્ષની વાર્તાનો આ ભાગ, આરોપી નૂરા વલીના શરીર પરની ગંભીર ઈજા અંગે સમજૂતીના અભાવે, અત્યંત શંકાસ્પદ જણાય છે. ફરિયાદપક્ષની વાર્તામાં અનુત્તરિત પ્રશ્નો એ છે કે નૂરા વલી પર કેવી રીતે અને કોણે હુમલો કર્યો. જો નૂરા વલીને માથામાં ગંભીર ઈજા થઈ હોય અને તે બેભાન થઈ ગયો હોય, તો તે કેવી રીતે હથિયારો સાથે ફરી શકે અને ગુનામાં ભાગ લઈ શકે. જો નૂરા વલી ઈજાના કારણે હલનચલન કરવા અસમર્થ હોય અને છતાં પણ, ગુનો કરવા માટે હથિયાર સાથે ફરતો દર્શાવવામાં આવ્યો હોય, તો શું સાક્ષીઓ વાર્તાનો સાચો અહેવાલ આપી રહ્યા છે? શું સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધાયેલા તેમના નિવેદનમાં નૂરા વલીની દલીલ મુજબ મરણજનાર મુળા સાજણ હુમલાખોર હતા? શું એવું છે કે મરણજનાર દ્વારા નૂરા વલી પર હુમલો થયા પછી, નજીકના ગામમાંથી અન્ય લોકોનું જૂથ આવ્યું અને મરણજનાર મુળા સાજણ પર જીવલેણ હુમલો કર્યો, જેથી નૂરા વલી પર મુળા સાજણ દ્વારા કરવામાં આવેલા હુમલાનો બદલો લઈ શકાય જેના વિશે એવું મનાય છે કે તેમનો ગુનાહિત ઇતિહાસ હતો? શું સાક્ષીઓ આરોપીઓ સાથેના તેમના અદાવત અને જમીન અંગેના પૂર્વ-અસ્તિત્વમાં રહેલા વિવાદને કારણે પૂર્વગ્રહચુકત છે? સાક્ષીઓ આરોપીઓ પ્રત્યે દુશ્મનાવટ ધરાવતા હોવાથી અને મરણજનાર સાથે સંબંધ ધરાવતા હોવાથી, આરોપી નૂરા વલીના શરીર પરની ગંભીર ઈજા અંગે સમજૂતીના અભાવે વર્તમાન

કેસની હકીકતોમાં તેમની વાર્તામાં અતિશયોક્તિ કરવાની અને તેમના વિરુદ્ધ જતી વાર્તાના ભાગને છુપાવવાની અને ખરેખર જે બન્યું હતું તેના કરતાં તદ્દન અલગ વર્ઝન રજૂ કરવાની સંભાવનાને નકારી શકાય નહિ. જ્યાં સુધી આરોપી નૂરા વલી પરના હુમલા અને તેમની હિલચાલનો સંબંધ છે, ઉપરોક્ત સંજોગોમાં પુરાવા ઉચ્ચ કક્ષાના કહી શકાય નહિ. આવા સંજોગોમાં, આરોપી નૂરા વલીના મુખેથી આવતું બચાવપક્ષનું એ વર્ઝન સંભવિત જણાય છે કે મરણજનાર જેમને સ્વીકૃતપણે એક સમયે બે વર્ષ માટે તડીપાર કરવામાં આવ્યા હતા અને જેમની સામે ગ્રામજનોએ કલેક્ટરને અરજી આપી હતી અને જેમની સામે ધારી ગામના એક વલી મહંમદ હુસૈને માર મારવા અને ધમકી આપવા અંગેની ફરિયાદ નોંધાવી હતી જેનો સ્વીકાર ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) એ તેમની ઉલટતપાસના ફકરા નં. ૧૩ માં કર્યો હતો, તેમણે આરોપી નૂરા વલી પર હુમલો કર્યો હતો, કારણ કે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા આરોપી નૂરા વલી પરની ઈજાને સમજાવતા સચોટ પુરાવાનો અભાવ છે.

૧૨.૩૨ આરોપી નૂરા વલીના જણાવ્યા મુજબ ધારી ગામમાંથી અન્ય ૨૦ કે ૨૫ વ્યક્તિઓ હથિયારો સાથે ગુનાના સ્થળે આવ્યા હતા અને મરણજનાર અને અન્ય સાક્ષીઓ પર હુમલો કર્યો હતો. જો તે વર્ઝન સાચું હોત, તો મરણજનાર અને સાક્ષીઓના શરીર પર આડેધડ ઈજાઓ પહોંચાડવામાં આવી હોત અને માત્ર હાથ અને પગ પર ફેક્ચર ન હોત. જો હુમલાખોરો આટલી મોટી

સંખ્યામાં હોત અને હાથ અને પગ અને/અથવા શરીરના અન્ય બિન-નાજુક ભાગો પર જ ઈજા પહોંચાડવાની તેમની કોઈ યોજના ન હોત, તો તમામ સંભાવનાઓમાં, કેટલીક ઈજાઓ મરણજનક અને સાક્ષીઓના શરીરના નાજુક ભાગો પર વાગી હોત, જે ફરિયાદપક્ષનો કેસ નથી. મોટાભાગે, ઈજાઓ મરણજનક અને સાક્ષીઓના શરીરના બિન-નાજુક ભાગ પર કરવામાં આવી હતી તે હકીકત એ અનુમાન તરફ દોરી જાય છે કે હુમલાખોરોએ મરણજનક અને સાક્ષીઓના શરીરના બિન-નાજુક ભાગો પર હુમલો કરવાનું નક્કી કર્યું હશે જેથી તેમને ડરાવી શકાય અને પ્રશ્નવાળી જમીન ખાલી કરવા દબાણ કરી શકાય. હુમલાખોરોની આ યોજના હોઈ શકે નહિ, જેઓ કોઈપણ પૂર્વઆયોજન વિના અચાનક બોલાવવાથી ત્યાં આવ્યા હોય. તેથી, ધારી ગામમાંથી ૨૦ થી ૨૫ વ્યક્તિઓ આવવાની અને તેમના દ્વારા મરણજનક અને સાક્ષીઓ પર હુમલો કરવાની વાર્તા, જેની આરોપી નૂરા વલી દ્વારા રજૂઆત કરવામાં આવી છે તે સંભવિત જણાતી નથી.

૧૨.૩૩ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19) અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) તમામ ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓ છે અને તેઓએ કોર્ટમાં હુમલાખોરોના નામ સ્પષ્ટપણે આપ્યા છે અને તેમને ઓળખી બતાવ્યા છે. ભોગ બનનાર શા માટે પોતાના હુમલાખોરોને બચાવશે અને

નિર્દોષોને ફસાવશે તેનું કોઈ કારણ સમજાતું નથી. એ સમજી શકાય તેવું છે જો સાક્ષી પોતાના દુશ્મનોને સાચા ગુનેગારો સાથે ખોટા કેસમાં ફસાવે પરંતુ એવું કહેવું વાહિયાત ગણાશે કે પોતાના દુશ્મનોને ફસાવવાના હેતુથી, ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓ સાચા ગુનેગારોને છોડી મૂકશે.

૧૨.૩૪ આ દલીલ સાથે તપાસની વિશ્વસનીયતા પર પ્રહાર કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે કે સ્વીકૃતપણે ખોટી વ્યક્તિને ફસાવવામાં આવી હતી અને કહેવાતી ભૂલને ત્યારબાદ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) ના પુરાવા દ્વારા તેમને ઓળખ પરેડમાં લઈ જઈને સુધારવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ઈસા અમીન કટારિયા નામના આરોપીની જગ્યાએ ઈસા અમીન ધારવાણીને ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યો હતો. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આરોપી ઈસા અમીન કટારિયા માટે કોઈ ઓળખ પરેડ યોજવામાં આવી ન હતી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આમ તપાસ ઉતાવળમાં કરવામાં આવી છે અને નિર્દોષ વ્યક્તિને ફસાવવાની સંભાવનાને નકારી શકાય નહિ. આ કોર્ટના મતે, તપાસ એજન્સી સતર્ક હતી અને ખોટી રીતે ફસાવેલ વ્યક્તિને બાકાત રાખીને અને સાચા ગુનેગારને બદલીને પોતાની ભૂલ સુધારી હતી. આવા કૃત્યથી, હકીકતમાં, તપાસની વિશ્વસનીયતા વધે છે, કારણ કે, આવી બાદબાકી અને સમાવેશ દ્વારા, તપાસકર્તા ઈચ્છતા હતા કે સાચા ગુનેગાર સામે કેસ ચલાવવામાં આવે અને નહિ કે એ વ્યક્તિ સામે જે સંડોવાયેલ ન હતો.

૧૨.૩૫ તેવી જ રીતે, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) ની જુબાનીનો સંદર્ભ આપીને, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વેરાવળ હોસ્પિટલમાં ડૉક્ટરો અથવા પોલીસ સમક્ષ ભાનમાં આવ્યા પછી હુમલાખોરોના નામ ન આપવા અને જૂનાગઢ હોસ્પિટલમાં તેમના દ્વારા પ્રથમ વખત કરવામાં આવેલો ખુલાસો અને તેમનું પોલીસ નિવેદન નોંધતા પહેલા કોઈપણ વ્યક્તિ સમક્ષ હુમલાખોરોના નામનો ઉલ્લેખ ન કરવો એ ફરિયાદપક્ષ માટે ઘાતક હતું. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ડૉક્ટર ફરજથી બંધાયેલા હતા કે જો ઉપલબ્ધ હોય તો હુમલાખોરોના નામ અને પ્રસ્તુત બનાવનો ઇતિહાસ પૂછે અને નોંધે. ઉક્ત પ્રસ્તાવના સમર્થનમાં, સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિરુદ્ધ હસમુખ ઉર્ફે ભીખા ગોવા હરિજન, ૨૯૨ જીએલઆર વોલ્યુમ XXXVII (૧) પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે. આ કોર્ટના મતે, આરોપીના નામ અને બનાવની રીત જાહેર ન કરવા બદલ અથવા ડૉક્ટરના ભાગે આવી વિગતો (જો શક્ય હોય તો) જાણકાર વ્યક્તિ પાસેથી મેળવવામાં થયેલી ચૂક બદલ, સાક્ષીના પુરાવાને નકારી કાઢવા અથવા તેમની જુબાની પર શંકા કરવા માટે હસમુખ (ઉપર મુજબ) ના કેસ પર આધાર રાખી શકાય નહિ. આ કેસને ડૉક્ટરો અને અન્ય લોકોને (જ્યાં પણ શક્ય હોય ત્યાં) મહત્વપૂર્ણ હકીકતો મેળવવાની તેમની વ્યાવસાયિક ફરજની યાદ અપાવતા અને નિષ્પક્ષતાથી અને સ્વતંત્ર રીતે તેમની નિપુણતાથી કોર્ટને મદદ કરતા સત્તાધીશ ચુકાદા તરીકે ટાંકી શકાય. ડૉક્ટરની હુમલાખોરોની વિગતો અને બનાવના ઇતિહાસની માંગણી કરવાની જવાબદારી, ભલે ભોગ બનનાર અથવા

ભોગ બનનારના સંબંધીઓ દ્વારા ડૉક્ટરને જણાવવામાં ન આવ્યું હોય, તે કેસના ફકરા નં. ૧૦ માં નીચે મુજબ ફલિત થાય છે:

"૧૦. વધુમાં એ નોંધવું રસપ્રદ છે કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૧ (P.W. 11) જેઠા આણંદ અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૨ (P.W. 12) સકરા દેવાએ કોર્ટ સમક્ષ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં શપથ પર એવું જણાવ્યું છે કે જ્યારે ઈજાગ્રસ્તને ઇરવિન હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા ત્યારે તેઓએ ત્યાં હાજર ડૉક્ટરને ભીખા ગોવાને મરણજનારને છરીના ઘા મારનાર વ્યક્તિ તરીકે દર્શાવતા નામ આપ્યા હતા, અને છતાં અમારા ખૂબ આશ્ચર્ય વચ્ચે, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ (P.W. 2) ડૉ. જે.જે. પંડ્યાએ તેમની ઉલટતપાસમાં ભલે એવો સ્વીકાર કર્યો કે ઈજાગ્રસ્ત પાસેથી હુમલાનો ઇતિહાસ નોંધતી વખતે તેમના દ્વારા જે કંઈ કહેવામાં આવે તે નોંધવામાં આવશે પરંતુ તે જ સમયે, સામાન્ય રીતે, ભલે હુમલાખોરનું નામ આપવામાં આવ્યું હોય, તે ઇતિહાસમાં નોંધવામાં આવતું નથી!! ડૉક્ટરનો આ જવાબ ખરેખર ઘણો વિચિત્ર, મૂંઝવણભર્યો અને ચોંકાવનારો છે, તેના સાદા કારણસર કે જો હુમલાનો ઇતિહાસ આપતી વખતે, ઈજાગ્રસ્ત હુમલાખોર/હુમલાખોરોના નામ અને જે રીતે બનાવ બન્યો તે પણ જણાવે છે, તો તે કિસ્સામાં, ડૉક્ટરની ફરજ છે કે તેઓ તેને જેવું છે તેવું નોંધે અને તેમને તેની અવગણના કરવાની મંજૂરી આપી શકાય

નહિ. આ તેમની સાદી અને સીધી અનિવાર્ય વ્યાવસાયિક ફરજ છે. આનાથી વિપરીત વર્તન માત્ર સંબંધિત ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરના ભાગે વ્યાવસાયિક જાગૃતિ, નીતિશાસ્ત્ર અને ફરજના અભાવને જ નહિ પરંતુ એક જવાબદાર નાગરિક તરીકે ફરજની ભાવનાના અભાવને પણ દર્શાવે છે. ક્રિમિનલ ટ્રાયલમાં, ડૉક્ટરો મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે, અને ખાસ કરીને પત્નીને સળગાવી દેવાના/હુમલાના કેસોમાં અને તે હેતુ માટે ખરેખર અન્ય કોઈપણ ગંભીર કેસોમાં, જ્યાં આજકાલ સમાજની માંગ અને સંબંધિત ડૉક્ટરો/મેડિકલ ઓફિસરો પર ફરજનો સાદ છે કે તેઓ ચોક્કસપણે તેમની સમક્ષ લાવવામાં આવેલા દાઝી ગયેલા અથવા ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિને પ્રશ્નો પૂછે, અને ઇતિહાસ નોંધે, જેમાં હુમલાખોર, તે ગમે તે હોય, તેનું નામ પણ શામેલ હોય. ડૉક્ટરો/મેડિકલ ઓફિસરોએ ખાસ નોંધ લેવી જોઈએ કે ક્રિમિનલ ટ્રાયલ અને મોટર અકસ્માતના કેસોમાં તેમને ન્યાયના હેતુમાં મદદરૂપ થતા શ્રેષ્ઠ અને એકમાત્ર સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ માનવામાં આવે છે, પ્રથમ, તેમના નિષ્ણાત જ્ઞાન માટે; બીજું તેમની ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ સહાય માટે અને ત્રીજું તેમની સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા માટે કે જેમાં તેમનો પોતાનો કોઈ અંગત સ્વાર્થ નથી હોતો. અલબત્ત, અમારે ખૂબ જ અનિચ્છાએ એ ઉમેરવાની ઉતાવળ કરવી પડી શકે છે કે જ્યાં અમને કેટલાક કેસોમાં એવું જાણવા મળે છે કે જે

રીતે પીએમ નોંધ, મેડિકલ સર્ટિફિકેટ્સ સાથે ચેડાં કરવામાં આવે છે, કેટલાક બ્લેક-શીપ (અન્ય ક્ષેત્રોની જેમ) ને કારણે આપેલા કેટલાક કેસોમાં ડૉક્ટરની સ્વતંત્રતા ઘણી શંકાસ્પદ બની ગઈ છે, જે ચોક્કસપણે મેડિકલ વ્યવસાયના અન્યથા નિષ્પક્ષ અને ગૌરવપૂર્ણ નામ પર કલંક સમાન છે. ગમે તે હોય, જ્યારે ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિને ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર પાસે લઈ જવામાં આવે છે, ત્યારે આકસ્મિક રીતે તેઓ ત્યાં માત્ર ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર તરીકે જ કામ કરતા નથી, પરંતુ વાસ્તવમાં તેઓ ઘટનાઓના ક્રમમાં ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ કડી સમાન ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી પણ બની જાય છે જે સમયની દૃષ્ટિએ સૌથી પહેલા ઈજાગ્રસ્તના સંપર્કમાં આવે છે અને આરોપીનું નામ મેળવે છે. સંભવતઃ, આ જ સમયનું તે ચોક્કસ બિંદુ છે જ્યાં ઈજાગ્રસ્ત હુમલાના અન્ય ઇતિહાસની સાથે સાચા હુમલાખોર/હુમલાખોરોના નામ આપીને (જો ખબર હોય તો) સાચો ફરિયાદપક્ષનો કેસ જાહેર કરશે, જે આપેલા કેસમાં તપાસ એજન્સી દ્વારા ત્યારબાદ ઊભી કરવામાં આવતી બનાવટને અટકાવી શકે છે. હકીકતમાં, આપેલા કેસમાં, જ્યારે ઈજાગ્રસ્તને ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર પાસે લઈ જવામાં આવે છે, અંતે અત્યંત ગંભીર હાલતમાં જોવા મળે છે, ત્યારે તેઓ પોલીસને જાણ કરવાની સ્થિતિમાં ન પણ હોય અને તેથી એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ ડાઇંગ ડિકલેરેશન નોંધવા

આવી શકતા નથી, અને તે કિસ્સામાં પરિસ્થિતિને બચાવવા અને તેના દ્વારા અંતિમ ન્યાયના હેતુ માટે, ખરેખર આવા ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરની પ્રથમ અને સૌથી પવિત્ર ફરજ છે કે ઈજાગ્રસ્તના હોઠ પરથી જે કંઈ પણ સ્વેચ્છાએ બહાર આવે તે નોંધી લે અને તેને કેસ પેપર્સનો ભાગ બનાવે અને જો ઈજાગ્રસ્ત/દાઝી ગયેલ વ્યક્તિ હુમલાખોરનું નામ પોતાની જાતે ન આપે, તો તે કિસ્સામાં, સંબંધિત ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરની એ પણ સમાન ફરજ બને છે કે તેઓ પૂછપરછ કરે અને તેમની પાસેથી જાણવાનો પ્રયાસ કરે કે હુમલાખોર કોણ હતો (જો શક્ય હોય તો) કારણ કે તે તબક્કે આપણે એવું શા માટે ન વિચારવું જોઈએ કે ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર દ્વારા નોંધવામાં આવેલા ઈજાગ્રસ્તના છેલ્લા નિવેદન સિવાય તે અંતે ઈજાને કારણે મૃત્યુ પામી શકે છે, અને આરોપીને તેની સામે આક્ષેપિત ગુના સાથે જોડવા માટે અન્ય કોઈ પુરાવા બચશે નહિ!! આવા માંગણીવાળા અને તક ન લઈ શકાય તેવા સંજોગોમાં, જો ઈજાગ્રસ્ત/દાઝી ગયેલ વ્યક્તિની સારવાર કરનાર ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર માત્ર લાકડા જેવા, નિષ્ક્રિય, શાંત, બેફિકર, યાંત્રિક જ રહે તો તેઓ આરોપીને સજામાંથી બચવામાં અનિચ્છાએ મદદ જ કરી રહ્યા ગણાશે!! કોઈ શંકા નથી, અને ખરેખર તે એકદમ સારું છે કે કોઈપણ ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરની પ્રથમ અને સૌથી અગત્યની ચિંતા

ઈજાગ્રસ્તને પ્રાથમિક તબીબી સારવાર આપવાની હોય છે, અને તેઓ ચોક્કસપણે ફરિયાદ નોંધવા માટેના પોલીસ અધિકારી નથી. પરંતુ તે જ સમયે, તમામ મેડિકો-લીગલ કેસોમાં, જ્યારે ઈજાગ્રસ્તની સારવાર કરતા ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરને મહત્વની હકીકતો જાણવાની તક મળે છે, ખાસ કરીને હુમલાખોર/હુમલાખોરોના નામ/નામો, ત્યારે તેઓ એવું કારણ આપીને તેને ન નોંધવાનું વલણ વાજબી ઠેરવી શકશે નહિ કે તેમનું પહેલું અને છેલ્લું કામ ઈજાગ્રસ્તને માત્ર તબીબી સારવાર આપવાનું હતું અને હુમલાખોરોના નામ નોંધવાનું તેમનું કોઈ કામ કે ફરજ ન હતી. જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ ફરિયાદપક્ષના કેસ વિશે જુએ છે અથવા સાંભળે છે ત્યારે નાગરિક ફરજ એ માંગ કરે છે કે તેઓ પહેલાં પોલીસ સમક્ષ અને ત્યારબાદ કોર્ટ સમક્ષ નિવેદન આપીને ઉક્ત હકીકતોના સાક્ષી બને. ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરો સમાજનો એટલો જ ભાગ છે, અને નાગરિકો છે અને તે મુજબ, તેનો અપવાદ બની શકે નહિ. ન્યાયના હેતુમાં મદદ કરવી એ દરેક નાગરિકની ફરજ છે, જે ફરિયાદપક્ષના કેસની ઘટનાક્રમમાં સાક્ષી બને છે. હકીકતમાં, જ્યારે કાયદો દરેક ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરને કોઈ પણ અપવાદ વિના દરેક મેડિકો-લીગલ કેસમાં પોલીસને જાણ કરવા ફરજ પાડે છે, ત્યારે આ જ ફરજ સંબંધિત ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરને આરોપીને ઈજા સાથે, અંતે ગુના સાથે જોડતી શ્રેષ્ઠ ભૌતિક-કડી તરીકે પોતાને

પ્રદાન કરવા અને તે દ્વારા ન્યાયના સાચા હેતુને મદદ કરવાની પણ ફરજ પાડે છે. તદનુસાર, ઈજાગ્રસ્ત પાસેથી હુમલાનો ઇતિહાસ લેતી વખતે, આરોપીનું નામ આપેલ હોવા છતાં, તે ન નોંધવું, તે ખરેખર વ્યાવસાયિક નીતિમત્તાની બિલકુલ વિરુદ્ધ છે. આ રીતે, ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર સમક્ષ ઈજાગ્રસ્ત/મરણજનારના આ નિવેદન પર જ ન્યાય અપાવી શકાય અથવા તો શરૂઆતમાં જ નકારી શકાય. જો ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર દ્વારા આ યોગ્ય ફરજ બજાવવામાં આવતી નથી, અને પોલીસ અથવા એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ હોસ્પિટલ પહોંચે ત્યાં સુધીમાં, જો ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિ તે દરમિયાન અણધારી રીતે ઈજાને કારણે મૃત્યુ પામે, તો આરોપીને ગુના સાથે જોડતી એક મહત્વની કડી ગુમ થઈ શકે છે, અને તે દ્વારા, જો અન્ય કોઈ પુરાવા ઉપલબ્ધ ન હોય તો, આરોપી સજા વિના છૂટી જવાની, મરણજનાર અને સમાજને ન્યાય ન મળવાની પૂરી સંભાવના છે. આ બાબતને ધ્યાનમાં લેતાં, ઈજાગ્રસ્ત દ્વારા હુમલાખોરનું નામ આપેલ હોય તો તે સહિત ઇતિહાસ ન નોંધવો, તે ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરના ભાગે ખરેખર એક ખૂબ જ ગંભીર ચૂક છે જેને હળવાશથી લઈ શકાય નહિ. આ તબક્કે એ સ્પષ્ટ કરવું જરૂરી છે કે માત્ર એટલા માટે કે સંબંધિત ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર જો તેમની સમજણ મુજબ સાચી કે ખોટી રીતે હુમલાખોર પાસેથી હુમલાનો ઇતિહાસ લેતી વખતે

તેનું નામ નોંધવામાં નિષ્ફળ જાય, તો તે સંજોગ તેની મેળે જ આવશ્યકપણે અને આપોઆપ રીતે ઘાતક બનશે નહિ!! એટલું જ નહિ પરંતુ પત્નીની હત્યાના આપેલા કેસમાં, જ્યાં ઈજાગ્રસ્ત બેભાન છે અથવા બોલી શકવા અસમર્થ છે, ત્યાં પતિ અથવા તેના સંબંધીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલ ઇતિહાસ કોઈ યાંત્રિક મહત્વ ધારણ કરતો નથી કારણ કે તે ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર સમક્ષ સમયની દૃષ્ટિએ સૌથી પહેલાં હતો જેને સ્પષ્ટ કારણસર સ્વતંત્ર સાક્ષી માનવામાં આવે છે કે મૃત્યુનું સાચું કારણ આ વ્યક્તિઓ તરફથી ન આવી શકે કારણ કે તેઓ તેને છુપાવવામાં હિત ધરાવતા હોય છે. હકીકતમાં, જ્યારે પણ પોલીસ તપાસ શરૂ કરે છે, ત્યારે તપાસ કરનાર અધિકારી (I.O.) ની ફરજ છે કે તેઓ સૌપ્રથમ સંબંધિત ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરનો સંપર્ક કરે જેમણે ઈજાગ્રસ્તની સારવાર કરી હતી, અને તેમની પાસેથી પૂછપરછ કરે કે પ્રથમ, ઈજાગ્રસ્ત/દાઝી ગયેલ વ્યક્તિને હોસ્પિટલમાં કોણ લાવ્યું; બીજું, શું ઈજાગ્રસ્ત/દાઝી ગયેલ વ્યક્તિ ભાનમાં હતો અને સ્વસ્થ માનસિક સ્થિતિમાં હતો, બોલી શકવા સક્ષમ હતો; અને ત્રીજું શું ઈજાગ્રસ્ત/દાઝી ગયેલ વ્યક્તિએ (જો ખબર હોય તો) તેના પર હુમલો કરનાર આરોપી વ્યક્તિ/વ્યક્તિઓનું નામ આપ્યું હતું કે ઓળખ (જો અજાણ્યા હોય તો) આપી હતી. કારણ એ છે કે, જો

ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિએ ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર સમક્ષ હુમલાખોરનું નામ જાહેર કર્યું હોય તો ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર દ્વારા સાંભળેલો પુરાવાનો ભાગ એ સામાન્ય સાક્ષીનો પુરાવો છે જ્યાં તેઓ તે તબક્કે નિષ્ણાત સાક્ષી તરીકે વર્તશે નહિ. તે માત્ર ઈજાના ભાગ પૂરતું જ છે કે તેમના પુરાવા નિષ્ણાત હોવાના નાતે સીધા એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૪૫ હેઠળ સ્વીકારવા યોગ્ય છે. પરંતુ જ્યાં સુધી હુમલાખોરનું નામ જાહેર કરવા અંગે ડૉક્ટરના પુરાવાનો સંબંધ છે, તે અલગ બાબત છે કારણ કે ત્યાં ડૉક્ટર માત્ર એક સામાન્ય સાક્ષી છે અને આવા સાક્ષી તરીકે, તપાસ કરનાર અધિકારી (1.0.) ની ફરજ છે કે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ ની કલમો ૧૬૧ અને ૧૬૨ હેઠળ તેમનું નિવેદન નોંધે. આ વધુમાં ફરિયાદપક્ષ અને આરોપી બંનેના હિતોના અને આખરે ન્યાયના રક્ષણ માટે છે. આ એ જોવાની દૃષ્ટિએ છે કે સમાન ડૉક્ટર આપેલા કેસમાં તમામ માનવીય ખામીઓ સાથે આખરે, કોઈપણ કારણસર પલટાઈ જનાર વ્યક્તિ ન બની જાય, અને અલગ વર્ઝન આપીને ફરિયાદપક્ષના ભવિષ્યને અને આખરે ન્યાયને નુકસાન ન પહોંચાડે. ધારો કે આપેલા કેસમાં, ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિએ ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર સમક્ષ હુમલાખોરનું નામ આપ્યું હતું અને ઉક્ત ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરે કોઈપણ કારણસર કોર્ટ સમક્ષ જુબાની આપતી વખતે તે ન આપ્યું, તો તે કિસ્સામાં તેમને

ચોક્કસપણે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા તેમના અગાઉના પોલીસ નિવેદન સાથે વિરોધાભાસી સાબિત કરી શકાય જો તે નોંધવામાં આવ્યું હોય; અને તેવી જ રીતે અન્ય પ્રકારના આપેલા કેસમાં, જ્યાં ઇજાગ્રસ્ત વ્યક્તિએ હુમલાખોરનું નામ બિલકુલ આપ્યું ન હોય અને છતાં મેડિકલ ઓફિસર કોઈ રીતે કોર્ટ સમક્ષ હુમલાખોરનું નામ આપે, તો અહીં પણ પોલીસ સમક્ષના તેમના અગાઉના નિવેદન તરફ મેડિકલ ઓફિસરનું ધ્યાન દોરીને, બચાવપક્ષના વકીલ દ્વારા તેમને વિરોધાભાસી સાબિત કરી શકાય છે. તદનુસાર, સૌપ્રથમ એ ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરની ફરજ છે કે તેઓ ઇતિહાસને જેવો છે તેવો જ નોંધે, માત્ર ઇજા અને/અથવા જે હથિયારથી ઇજા પહોંચાડવામાં આવી હતી તેના સંબંધમાં જ નહિ, પરંતુ જે વ્યક્તિએ ઇજા પહોંચાડી હતી તેના નામ અને/અથવા ઓળખ સંબંધે પણ. બીજું, તપાસ કરનાર અધિકારી (1.0.) ની ફરજ છે કે જ્યારે તેમને ખબર પડે કે ઇજાગ્રસ્તને હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યો હતો ત્યારે (i) સંબંધિત ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસર પાસેથી જાણવું જેમણે સૌપ્રથમ સારવાર આપી હતી કે શું ઇજાગ્રસ્ત વ્યક્તિએ હુમલાખોરનું નામ જાહેર કર્યું હતું અને ત્યારબાદ (ii) ઇજાગ્રસ્ત વ્યક્તિ કે જે હુમલાખોરનું નામ આપવા માટે શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિ છે અને જો હુમલાખોર અજાણ્યો હતો તો ઓળખની વિગતો કે જેના આધારે તેને શોધી શકાય. તપાસ કરનાર અધિકારી

(I.O.) એ અન્ય લોકો પાસે પણ જવું જોઈએ કે જેઓ ઈજાગ્રસ્તને હોસ્પિટલમાં લાવ્યા હતા અને સંબંધિત મેડિકલ ઓફિસરના મદદનીશો, એટલે કે કમ્પાઉન્ડર, નર્સ, પટાવાળા વગેરેની પણ પૂછપરછ કરવી જોઈએ, જેઓ સારવાર સમયે હોસ્પિટલમાં હાજર હતા અને જો મેડિકલ ઓફિસર ઈજાગ્રસ્તની સારવાર કરી શકે તે પહેલાં તે ઈજાને કારણે મૃત્યુ પામે તો સમયની દૃષ્ટિએ સૌથી પહેલાં ઈજાગ્રસ્તનું વર્ઝન શું હતું તે જાણવું જોઈએ. વધુમાં આવી વિગતો માટે, તપાસ કરનાર અધિકારી (I.O.) એ મેડિકલ સર્ટિફિકેટ પાછળથી આવવાની રાહ જોવી જોઈએ નહિ કારણ કે અમે એવા ઘણા કેસો જોયા છે, જેમાં મેડિકલ સર્ટિફિકેટ ઘણો સમય વીતી ગયા પછી નિરાંતે આપવામાં આવે છે અને આ સમય દરમિયાન હિત ધરાવતા પક્ષકારોની જરૂરિયાતોને અનુરૂપ કેસનું સંપૂર્ણ ચિત્ર સુવિધાજનક રીતે બદલાઈ જાય છે, જેમાં અહીં જણાવી ન શકાય તેવા ઘણા કારણોસર ઈજાઓની પ્રકૃતિ, પ્રકાર અને તીવ્રતામાં ફેરફાર કરવામાં આવે છે જેના પરિણામે, ફોજદારી અને મોટર અકસ્માતના દાવાના કેસોમાં ન્યાયનો ધોર ઉપહાસ થાય છે જેને કોઈ પણ કોર્ટ ક્યારેય હળવાશથી સહન કરી શકે નહિ. વહેલામાં વહેલી તકે મેડિકલ સર્ટિફિકેટ મેળવવું એ પોલીસનો અધિકાર છે અને પોલીસને મેડિકલ સર્ટિફિકેટ/પોસ્ટ મોર્ટમ નોંધો તાત્કાલિક આપવી એ મેડિકલ

ઓફિસરોની સમાન અનુરૂપ ફરજ છે. તપાસ એજન્સીએ તેને તાત્કાલિક એકત્ર કરવાનો આગ્રહ રાખવો જોઈએ અને તે મુજબ તેને એકત્ર કરવું જોઈએ, એ જોવાની દૃષ્ટિએ કે હિત ધરાવતા પક્ષકારો તબીબી રેકૉર્ડને પ્રભાવિત કરવાનો અને તેની સાથે ચેડાં કરવાનો પ્રયાસ ન કરે, અથવા ઓછામાં ઓછું એ કહેવા માટે કે, સંબંધિત ડૉક્ટર/મેડિકલ ઓફિસરે અનુકૂળતા મુજબ અભિપ્રાય, સર્ટિફિકેટ વગેરે બદલી નાખ્યા છે તેવા આક્ષેપોને ટાળી શકાય, જે હંમેશા નહિ પરંતુ તે જ સમયે, ઘણી વાર તદ્દન સાચા હોવાનું જાણવા મળે છે."

૧૨.૩૬ એ સાચું છે કે સાક્ષીઓ દ્વારા સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૧ હેઠળ આપવામાં આવેલા નિવેદનોમાં હુમલાખોરોના નામ તાત્કાલિક દર્શાવવામાં આવ્યા ન હતા. જોકે, એ ધ્યાનમાં લેવા જેવું છે કે બનાવના જ દિવસે, એટલે કે ૦૮/૦૮/૨૦૦૬ ના રોજ, સોમીબેન દ્વારા તેમની જુબાની મુજબ ડૉ. ધનસુખભાઈ ગોવિંદભાઈ સોલંકી, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૪ (PW-14) ને આરોપી નં. ૬ નૂરા વલીનું નામ જણાવવામાં આવ્યું હતું. હુમલાખોરોના નામો, જોકે, ડૉ. કુલિન રમણીકલાલ વ્યાસ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૨ (PW-12) અને ડૉ. અર્જુન ગોરાભાઈ રાઠોડ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૩ (PW-13) સમક્ષ જાહેર કરવામાં આવ્યા ન હતા. જોકે, ૨૩ વર્ષની વયના રાજુ રામા દ્વારા જૂનાગઢ હોસ્પિટલના મેડિકલ ઓફિસર સમક્ષ એવો

ખુલાસો કરવામાં આવ્યો હતો કે તેમના પર 'મુસ્લિમ લોકો' દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. આવો જ ખુલાસો મણીબેન દ્વારા જૂનાગઢ હોસ્પિટલના મેડિકલ ઓફિસરને કરવામાં આવ્યો હતો. હુમલાખોરોને પ્રત્યેક સાક્ષીઓ દ્વારા ઓળખી બતાવવામાં આવ્યા છે. સાક્ષીઓના પુરાવાઓ ભરોસાપાત્ર અને વિશ્વસનીય હોવાનું જણાય છે અને તેથી, માત્ર આરોપીઓના નામ ન આપવા તે ફરિયાદપક્ષના કેસ માટે ઘાતક ગણાશે નહિ.

૧૨.૩૭ અપીલકર્તા માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી તે મુજબ બે જૂથો વચ્ચે મુક્ત લડાઈ (free fight) થઈ હોવાનો કોઈ પુરાવો નથી. આવા પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, અપીલકર્તા માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા દલીલ કર્યા મુજબ આઈપીસીની કલમ ૩૦૦ ના અપવાદ ૪ નો ઉપયોગ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકે નહિ.

૧૨.૩૮ એ સાચું કહેવાય કે ઘણા આરોપીઓ પાસે રહેલી સામગ્રીની માત્ર એક આરોપી દ્વારા થયેલી ડિસ્કવરીને અન્ય આરોપીઓ સંબંધમાં ડિસ્કવરી તરીકે ગણી શકાય નહિ અને તે હદ સુધી શોધવામાં આવેલી હકીકતો અથવા વસ્તુઓ પર તે રીતે આધાર રાખી શકાય નહિ. જોકે, વર્તમાન કેસ જેવો કેસ કે જે સ્ફટિક જેવો સ્પષ્ટ છે, તેમાં જો ડિસ્કવરીને પુરાવામાંથી નકારી કાઢવામાં આવે, તો પણ જો અન્ય પુરાવાઓ ફરિયાદપક્ષના કેસને વાજબી શંકાથી પર સાબિત

કરતા હોય તો કોઈ ફરક પડશે નહિ. ચાર જેટલા સાક્ષીઓએ આરોપીઓ પાસે કુહાડી, પાવડો, લોખંડની પાઈપ વગેરે જેવા ઘાતક હથિયારો હોવાની બાબત જણાવી છે. તેઓએ સાક્ષીઓ પર ઈજાઓ પહોંચાડવા માટે આરોપીઓ દ્વારા ઉક્ત હથિયારોના ઉપયોગની જુબાની પણ આપી છે. બનાવ ૦૯/૦૮/૨૦૦૬ ના રોજ બન્યો હતો અને સાક્ષીઓને લગભગ બે કે ત્રણ વર્ષ પછી જુબાની આપવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને ગામડાના લોકો હોવાથી, અમુક છૂટાછવાયા કિસ્સાઓમાં તેમની જુબાની દરમિયાન ગુનાના સમયે આરોપીઓ પાસે ચોક્કસ ક્યા હથિયારો હતા તે કદાચ જણાવી શકે નહિ. માત્ર આવા જ આધાર પર, જ્યારે મેડિકલ પુરાવા સાક્ષીઓને થયેલી ઈજાઓને આરોપીઓ દ્વારા તેમને ઈજા પહોંચાડવા માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલા હથિયારો સાથે સુસંગત કરતા હોય, ત્યારે જુબાનીઓને નકારી કાઢી શકાય નહિ.

૧૨.૩૯ તપાસ કરનાર અધિકારી, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩૨ (PW-૩૨) ના એ પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતા કે બનાવ બન્યા પછી, શરૂઆતમાં મરણજનાર અને ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓને વેરાવળ હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવા પડ્યા હતા અને ત્યારબાદ રાજકોટની હોસ્પિટલમાં ખસેડવા પડ્યા હતા અને તેઓ પરિવારમાં તેમના મોભીના મૃત્યુને કારણે શોકમાં હતા, જે પોલીસ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા સાક્ષીઓના નિવેદનોમાં દરેક ઝીણવટભરી વિગત જાહેર ન કરવાને વાજબી ઠેરવે છે અને આવા અન્ય સંજોગો કે જેઓ ફરિયાદપક્ષના

સાક્ષી-૧૫ (PW-15) દ્વારા તેમની એફઆઈઆરમાં વર્ણવવામાં આવ્યા છે, ત્યારે પ્રસ્તુત બનાવના સાતથી આઠ કલાકની અંદર એફઆઈઆર નોંધાવવામાં કોઈ અસાધારણ વિલંબ થયો હોવાનું માની શકાય નહિ.

૧૨.૪૦ એ સાચું છે કે જો ફરિયાદપક્ષ ઉચ્ચ કક્ષાના (sterling quality) પુરાવા લઈને આવે, તો જ્યાં સુધી બચાવપક્ષનું વર્જન કોર્ટના મનમાં ગંભીર શંકા ઊભી કરીને ફરિયાદપક્ષના વર્જન સાથે હરીફાઈ ન કરતું હોય ત્યાં સુધી તેને સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળના નિવેદનના આધારે નકારી શકાય નહિ. પ્રસ્તુત કેસમાં, આરોપી નૂરા વલીના શરીર પરની ઈજાઓ અંગેના ફરિયાદપક્ષના વર્જનમાં મહત્વપૂર્ણ વિગતોનો અભાવ છે અને તે ગંભીર શંકાઓથી ઘેરાયેલું છે. આમ, જ્યાં સુધી આવા વર્જનનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી ફરિયાદપક્ષ પોતાના પગ પર ઊભા રહેવામાં અસમર્થ છે. હકીકતમાં, આરોપી નૂરા વલીને થયેલી ઈજાની રીત અને તેના હુમલાખોરો અંગે કોઈ સમજૂતી નથી. ઉપરોક્ત હકીકતોના સંદર્ભમાં, બચાવપક્ષના વર્જનને સ્પર્ધાત્મક વર્જન કહી શકાય. જો આવા વર્જનને સ્પર્ધાત્મક વર્જન તરીકે માનવામાં ન આવે, તો પણ આરોપી નૂરા વલીને થયેલી ઈજાના સંબંધમાં તે એકમાત્ર વર્જન છે. તેથી, વિપરીત વર્જનની ગેરહાજરીમાં આ કોર્ટ તેના પર આધાર રાખી શકે છે.

૧૨.૪૧ તપાસ કરનાર અધિકારી ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩૨ (PW-

૩૨) ની જુબાનીને પંચનામા આંક ૧૪ સાથે વાંચવામાં આવે તો બનાવ પ્રસ્તુત ત્રણ અલગ અલગ સ્થળોએ બન્યો હતો જ્યારે સાક્ષીઓ એવી જુબાની આપે છે કે જાણે તે એક જ સ્થળે બન્યો હતો તે આધાર પર ફરિયાદપક્ષના કેસની સચ્ચાઈ પર શંકા કરતા અપીલકર્તા માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલ સ્વીકારવા લાયક નથી કારણ કે તેના માટેની સમજૂતી ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) ની જુબાની પરથી નોંધી શકાય છે જ્યારે તેઓ જણાવે છે કે મરણજનાર, તેમના પતિ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) અને તેમના પર હુમલો કર્યા પછી, આરોપીઓએ તેમને ઢસડીને ફેક્ટરીના કમ્પાઉન્ડમાં લઈ ગયા હતા અને ત્યાં પણ તેમના પર હુમલો કર્યો હતો. આમ, આ સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, તેમના પર બે અલગ-અલગ સ્થળોએ હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17) મણીબેન બનાવના સ્થળ તરીકે ત્રીજા સ્થળનું નામ આપે છે અને આવા તમામ સ્થળોએથી ગુનાહિત સામગ્રી મળી આવી છે.

૧૨.૪૨ સાક્ષીઓએ તેમના પર હુમલો કરવા માટે વિવિધ આરોપીઓ દ્વારા વિવિધ હથિયારોના ઉપયોગ વિશે જણાવ્યું છે અને તેમની સંબંધિત જુબાનીઓમાં તેમના દ્વારા નામ આપવામાં આવેલ આરોપીઓ દ્વારા તેમને પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાઓની ફરિયાદ કરી છે. તેથી, સાક્ષીઓને પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાઓના સ્વરૂપને સંબોધિત કરવું પ્રસ્તુત બને છે.

જુનાગઢના મેડિકલ ઓફિસર ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૨ (PW-12) ની જુબાની પરથી જણાય છે કે મોટેભાગે ભોગ બનનારાઓ એટલે કે મણીબેન (PW-17), સોમીબેન (PW-18), રાજુ (PW-19), રામાભાઈ (PW-20) ના શરીરના બિન-નાજુક ભાગ પર ફેકચર થયા હતા અને ઈજાઓ પાવડા જેવા હથિયારોને આભારી ન હતી જે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૨ (PW-12) દ્વારા તેમની ઉલટતપાસમાં સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. જુનાગઢના મેડિકલ ઓફિસર ડૉ. અર્જુન ગોરાભાઈ રાઠોડ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૩ (PW-13) ની જુબાની પણ દર્શાવે છે કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19) અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ને થયેલી ઈજાઓ જીવલેણ ન હતી અને તેમના શરીરના બિન-નાજુક ભાગ પર હતી. જુનાગઢના મેડિકલ ઓફિસર ડૉ. ધનસુખભાઈ ગોવિંદભાઈ સોલંકી, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૪ (PW-14) ની જુબાની મુજબ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) સોમીબેનને થયેલી ઈજાઓ સાધારણ ઈજાઓ હતી અને ફેકચરની શક્યતા નકારી કાઢવામાં આવી હતી. આમ, એ જોઈ શકાય છે કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19) અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ને પ્રસ્તુત બનાવ દરમિયાન ફેકચરના રૂપમાં ગંભીર ઈજાઓ પહોંચી હતી જ્યારે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18) ને સાધારણ ઈજાઓ પહોંચી હતી. આ પૈકીના પ્રત્યેક સાક્ષીને બે કે ત્રણથી વધુ ઈજાઓ

પહોંચી ન હતી.

૧૨.૪૩ મરણજનારના શરીર પરની ઇજાઓનો સારાંશ નીચે મુજબ છે:

૧. ડાબા હાથના નીચેના ભાગમાં મલ્ટિપલ ફ્રેક્ચર સાથે હાડકા સુધી ઉંડો કાપેલો ઘા.
૨. છાતીની ડાબી બાજુની બે પાંસળીઓ તૂટી જવાથી લિવર ફ્રાટી જવું.
૩. ડાબા પગની ટીબિયાના મધ્ય ભાગમાં ૨ x ૨ સેમી કાપેલો ઘા.
૪. ડાબી ટીબિયાના નીચેના ભાગમાં ૧ ૧/૨ સેમીના બે કાપેલા ઘા સાથે ફ્રેક્ચર હતું.
૫. જમણા પગના ઘૂંટણમાં સ્ટેબ ફ્રેક્ચર ૨ ૧/૨ સેમી.
૬. જમણા પગના ઘૂંટણ પર ૧/૨ સેમી x ૨ સેમી હાડકા સુધી ઊંડો કાપેલો ઘા.
૭. જમણા પગની ટીબિયાના મધ્ય ભાગમાં ૪ x ૧ સેમીનો હાડકા સુધી ઊંડો કાપેલો ઘા.
૮. જમણા હાથ પર ૧/૨ સેમી હાડકા સુધી ઊંડો કાપેલો ઘા.
૯. જમણા હાથના ઉપરના ભાગમાં ૪ x ૩ સેમીનો ઉઝરડાનો ઘા.
૧૦. જમણી જાંઘ પર સોજો.

૧૨.૪૪ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૨ (PW-12) દ્વારા જુબાની આપવામાં આવ્યા મુજબ મરણજનારનું મૃત્યુ લિવર ફાટી જવાને કારણે વધુ પડતા રક્તસ્ત્રાવને આભારી હતું. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૨ (PW-12) દ્વારા જુબાની આપવામાં આવ્યા મુજબ કુહાડી, લોખંડની પાઈપ, પાવડાના હાથા જેવા હથિયારો આવી ઈજાઓ પહોંચાડી શકે છે. મરણજનારને થયેલી ઈજાઓ અને તેમના મૃત્યુના કારણના સંબંધમાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૨ (PW-12) ના વર્જનનો સાક્ષીની ઉલટતપાસમાં વિરોધ કરવામાં આવ્યો નથી.

૧૨.૪૫ મેડિકલ પુરાવાઓ ઉપરોક્ત ઈજાઓને આરોપીઓ પાસે હોવાનું કહેવાતા હથિયારો સાથે સુસંગત દર્શાવે છે. આમ તે વાજબી શંકાથી પર સાબિત થાય છે કે ભોગ બનનારાઓએ ફરિયાદ કરેલ ઈજાઓ પહોંચાડવા માટે આરોપીઓ દ્વારા પ્રશ્નવાળા હથિયારોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૨.૪૬ એ સાચું છે કે હથિયારોની રિકવરી અને ડિસ્કવરી અંગેનો પંચ-સાક્ષી હોસ્ટાઈલ જાહેર થયો છે. એ સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે ડિસ્કવરી અને રિકવરી એ માત્ર પુરાવાનો સમર્થન કરતો હિસ્સો છે અને જો અન્ય પુરાવાઓ ફરિયાદપક્ષના કેસને વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરતા હોય તો આવા પુરાવાની ગેરહાજરીમાં પણ દોષિત ઠરાવવાનો હુકમ કાયમ રાખી શકાય છે. ચાર જેટલા સાક્ષીઓએ આરોપીઓ પાસે કુહાડી, પાવડો, લોખંડની પાઈપ વગેરે જેવા

ઘાતક હથિયારો હોવાની બાબત જણાવી છે. તેઓએ આરોપીઓ દ્વારા તેમને ઈજાઓ પહોંચાડવા માટે તેમના શરીર પર ઉક્ત હથિયારોના ઉપયોગની જુબાની પણ આપી છે. બનાવ ૦૯/૦૮/૨૦૦૬ ના રોજ બન્યો હતો અને સાક્ષીઓને લગભગ બે કે ત્રણ વર્ષ પછી જુબાની આપવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને ગામડાના લોકો હોવાથી, અમુક છૂટાછવાયા કિસ્સાઓમાં તેમની જુબાની દરમિયાન ગુનાના સમયે આરોપીઓ પાસે ચોક્કસ કયા હથિયારો હતા તે કદાચ જણાવી શકે નહિ. માત્ર આવા જ આધાર પર, જ્યારે મેડિકલ પુરાવા સાક્ષીઓને થયેલી ઈજાઓને આરોપીઓ દ્વારા તેમને ઈજા પહોંચાડવા માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલા હથિયારો સાથે સુસંગત કરતા હોય, ત્યારે જુબાનીઓને નકારી કાઢી શકાય નહિ.

૧૨.૪૭ રેકૉર્ડ પરના પુરાવા પરથી નોંધનીય છે કે આરોપીઓ સંખ્યામાં સાત હતા અને આમ પ કરતા વધુ હોવાથી અને સમાન ઉદ્દેશ્ય ધરાવતા હોવાથી, ગેરકાયદેસર મંડળીના સભ્યો હતા અને તેઓએ તેમના સમાન ઉદ્દેશ્યને પાર પાડવા માટે, ઘાતક હથિયારોથી સજ્જ થઈને બળ/હિંસાનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને મરણજનાર અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૭ (PW-17), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮ (PW-18), ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૯ (PW-19) અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨૦ (PW-20) ને સાધારણથી લઈને ગંભીર ઈજાઓ પણ પહોંચાડી હતી અને કારણ કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૮

(PW-18) ની જુલાની પરથી એ સાબિત થાય છે કે આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા મરણજનારને જાનથી મારી નાખવાની ધમકી આપવામાં આવી હતી, તેથી આરોપીઓ સામે આઈપીસી ની કલમ ૩૨૬, ૩૨૫, ૧૨૦બી, ૩૨૪, ૧૪૩, ૧૪૭, ૧૪૮, ૧૪૯, ૩૨૩ અને ૫૦૬(૨) હેઠળ કેસ બને છે.

૧૨.૪૮ જોકે, આરોપીઓ દ્વારા આઈપીસીની કલમ ૪૪૭ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાહિત અતિક્રમણ (criminal trespass) કરવા સામે નોંધવા લાયક કોઈ આક્ષેપ નથી અને તેથી, આરોપી અપીલકર્તાઓને ઉક્ત તહોમતમાંથી નિર્દોષ મુક્ત કરવા જરૂરી છે. વધુમાં, આઈપીસીની કલમ ૫૦૪ હેઠળના ગુના માટે કોઈ પુરાવો ઉપલબ્ધ નથી. તેથી, આરોપીઓને ઉક્ત જોગવાઈના તહોમતમાંથી પણ નિર્દોષ મુક્ત કરવા જરૂરી છે.

૧૨.૪૯ જો આરોપીઓ અનુસૂચિત જાતિ / અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય ન હોય તો ધ એટ્રોસિટી એક્ટની કલમ ૩ લાગુ પાડી શકાય. આરોપી વ્યક્તિઓ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય નથી તેવું દર્શાવવા માટે રેકૉર્ડ પર કંઈ નથી. એ સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે ફરિયાદમાં આવા કથનો ન હોય તો, ફરિયાદ રદ કરી શકાય છે અને આમ આવા કથનો અને/અથવા સાબિતી વિનાના કેસને ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહિ. તેથી આરોપીઓને ધ એટ્રોસિટી એક્ટની કલમ ૩(૨)(v) હેઠળના તહોમતોમાંથી

નિર્દોષ મુક્ત કરવામાં આવે છે.

૧૨.૫૦ જ્યાં સુધી કલમ ૩૦૨ નો સંબંધ છે, ત્યાં એ જોવું જરૂરી છે કે શું આરોપીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલું કૃત્ય મૃત્યુ નિપજાવવાના ઇરાદાથી અથવા આરોપીની જાણકારી મુજબ મૃત્યુ નિપજાવવાની સંભાવના હોય તેવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવ્યું હતું અથવા શારીરિક ઈજા ઇરાદાપૂર્વક હતી અને સામાન્ય પ્રકૃતિમાં મૃત્યુ નિપજાવવા માટે પૂરતી હતી અથવા શું આરોપીઓની જાણકારીમાં હતું કે તેઓ જે કૃત્ય કરી રહ્યા છે તે એટલું ભયજનક હતું કે પૂરી સંભાવના છે કે તે મૃત્યુ અથવા મૃત્યુ નિપજાવી શકે તેવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડી શકે છે અને આવું કૃત્ય ઉપર જણાવ્યા મુજબ મૃત્યુ અથવા ઈજા પહોંચાડવાનું જોખમ ઊભું કરવા માટેના કોઈ કારણ વિના કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૨.૫૧ એ નોંધવું જરૂરી છે કે પ્રસ્તુત કેસમાં આરોપીઓ પાસે કુહાડી, પાવડો, લોખંડની પાઈપ વગેરે જેવા ઘાતક હથિયારો હોવાનું કહેવાય છે. એક અસહાય વ્યક્તિ કે જેની પાસે કોઈ હથિયાર ન હતું તેની સામે તેઓ સંજ્યામાં સાત હતા. આરોપીઓ માટે મરણજનારના શરીરના નાજુક ભાગ પર તીક્ષ્ણ ધારવાળો જીવલેણ ઘા કરવો ખૂબ જ સરળ હતું. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, મેડિકલ પુરાવા સૂચવે છે કે મોટેભાગે મરણજનારના હાથ અને પગને નિશાન

બનાવવામાં આવ્યા હતા. એવું જણાય છે કે કમનસીબે મરણજનારની જમણી છાતી પર એક ફટકો વાગ્યો હતો જેનાથી બે પાંસળીઓ તૂટી ગઈ હતી અને પરિણામે લિવર ફાટી ગયું હતું જેના પરિણામે વધુ પડતો રક્તસ્ત્રાવ થયો હતો જે મરણજનારના મૃત્યુનું કારણ બન્યો હતો. આરોપીઓ પાસે ઘાતક હથિયારો હોવા છતાં, મરણજનારના શરીરના મોટાભાગે બિન-નાજુક ભાગોને નિશાન બનાવવામાં આવ્યા હતા તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા, એવું જણાય છે કે આરોપીઓએ મરણજનારના શરીરના નાજુક ભાગ પર ફટકો મારવાનું ઇરાદાપૂર્વક ટાળ્યું હતું. એવું પણ જણાય છે કે મરણજનારની જમણી છાતી પર આકસ્મિક રીતે એક ફટકો પડ્યો હતો જેનાથી બે પાંસળીઓ તૂટી ગઈ હતી અને લિવર ફાટી ગયું હતું. આરોપીઓનો ઇરાદો એ હકીકત પરથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે અન્ય સાક્ષીઓના કિસ્સામાં પણ, તેમના શરીરના નાજુક ભાગને નિશાન બનાવવામાં આવ્યો ન હતો અને ઉપર નામ આપેલા ત્રણ સાક્ષીઓને ફેક્ચર અને એક સાક્ષીને સાધારણ ઈજા પહોંચાડવામાં આવી હતી. આમ, આઈપીસીની કલમ ૨૯૯ માં દર્શાવ્યા મુજબનો કોઈ ઇરાદો કે જાણકારી આરોપીઓને હોવાનો આરોપ મૂકી શકાય નહિ. આરોપીઓનું કૃત્ય આઈપીસીની કલમ ૩૦૦ હેઠળ પણ આવી શકે નહિ કારણ કે આરોપીઓ પર મરણજનારની જમણી છાતીની પાંસળી પર ફટકો મારવાનો આરોપ છે અને મૃત્યુનું કારણ લિવર ફાટી જવું છે. પાંસળીઓ પર ફટકો મારવો અને તેને તોડવી એ મરણજનારના મૃત્યુમાં ફાળો આપનાર કૃત્ય કહી શકાય નહિ, કે આવા કૃત્યને મૃત્યુ નિપજાવવાના

આરોપીઓના ઇરાદાનું પ્રતિનિધિત્વ કરતું ગણી શકાય નહિ અથવા એવી જાણકારી હોવાનું માની શકાય નહિ કે આવા ફટકાથી મૃત્યુ નિપજવાની સંભાવના હતી. આમ જાણકારી અને ઇરાદાની ગેરહાજરીમાં, કેસ આઈપીસીની કલમ ૨૯૯ અથવા કલમ ૩૦૦ હેઠળ આવશે નહિ. તેથી, આરોપીઓને આઈપીસીની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠરાવી શકાય નહિ. તેથી, ઉક્ત ગુના માટે તેમને નિર્દોષ મુક્ત કરવા જરૂરી છે. તે મુજબનો હુકમ કરવામાં આવે છે. જોકે, અન્ય ગુનાઓ ઉપરાંત આઈપીસીની કલમ ૩૨૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે તેમને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યા છે.

૧૨.૫૨ ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાનમાં લેતા, અપીલકર્તા માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલની વૈકલ્પિક દલીલનો જવાબ આપવાનો કોઈ પ્રશ્ન નથી કે કેસ આઈપીસી ની કલમ ૩૦૦ ના અપવાદ ૪ માં આવશે.

૧૨.૫૩ ઉપર નોંધ્યા મુજબ, જ્યાં સુધી આરોપી નૂરા વલીનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી ફરિયાદપક્ષના કેસમાં મહત્વની ખામી રહેલી છે. માથામાં ગંભીર ઈજા કે જેના કારણે તે બેભાન થઈ ગયો હતો તે ઈજા મેળવ્યા પછી તે ઘાતક હથિયારો સાથે ફરી શકવા સક્ષમ હતો કે કેમ તે શંકાસ્પદ છે, જો આ ઈજા ખરેખર બનાવની શરૂઆતમાં જ પહોંચાડવામાં આવી હોય કે જેને આરોપી નૂરા વલીના સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આપવામાં આવેલા નિવેદન દ્વારા

સંભવિત માનવામાં આવેલ છે. તેથી, શંકાનો લાભ આરોપી નૂરા વલીને મળવો જોઈએ અને તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા તહોમતોમાંથી તેમને નિર્દોષ મુક્ત કરવા જરૂરી છે.

૧૨.૫૪ આરોપી વ્યક્તિઓ પર આઈપીસી ની કલમો ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫, ૩૨૬, ૧૨૦બી, ૫૦૪ અને ૫૦૬(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે અલગથી કોઈ સજા લાદવામાં આવી નથી. જોકે તેઓએ અન્ય સજાઓ સાથે આઈપીસીની કલમ ૧૪૮ સાથે વંચાણમાં લેતાં કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે આજીવન કેદની સજાનો મોટો ભાગ ભોગવી લીધો છે. આરોપીઓને આઈપીસીની કલમ ૩૦૨ ના તહોમતોમાંથી નિર્દોષ મુક્ત કરવામાં આવ્યા હોવાથી, ઉક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ તેમના દ્વારા અગાઉ ભોગવવામાં આવેલી સજાને આઈપીસીની કલમ ૩૨૬ હેઠળની સજા તરીકે ગણવામાં આવશે અને આઈપીસી ની કલમો ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫, ૧૨૦બી, ૫૦૪ અને ૫૦૬(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે કોઈ અલગ સજાનો હુકમ કરવો જરૂરી નથી.

૧૨.૫૫ આઈપીસીની કલમ ૩૨૬ હેઠળની સજા આ કોર્ટ દ્વારા કાયમ રાખવામાં આવેલી અન્ય સજાઓ સાથે એકસાથે ચાલશે.

૧૨.૫૬ ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલ અંશતઃ મંજૂર

કરવામાં આવે છે. આરોપી નં. ૬ નૂરા વલી કટારિયાને ઇન્ડિયન પિનલ કોડની કલમ ૩૦૨, ૩૨૬, ૩૨૫, ૧૨૦બી, ૩૨૪, ૧૪૩, ૧૪૭, ૧૪૮, ૧૪૯, ૩૨૩, ૫૦૪, ૫૦૬(૨) અને બોમ્બે પોલીસ એક્ટની કલમ ૧૩૫ તેમજ ધ શેડ્યુલ્ડ કાર્ટ્સ એન્ડ શેડ્યુલ્ડ ટ્રાઇબ્સ (પ્રિવેન્શન ઓફ એટ્રોસિટીઝ) એક્ટની કલમ ૩(૨)(વ) હેઠળ તેની સામે મૂકવામાં આવેલા તહોમતોમાંથી નિર્દોષ મુક્ત કરવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

૧૨.૫૭ બાકીના આરોપીઓને આઈપીસીની કલમ ૪૪૭, ૩૦૨ અને ૫૦૪ અને બોમ્બે પોલીસ એક્ટની કલમ ૧૩૫ અને ધ શેડ્યુલ્ડ કાર્ટ્સ એન્ડ શેડ્યુલ્ડ ટ્રાઇબ્સ (પ્રિવેન્શન ઓફ એટ્રોસિટીઝ) એક્ટની કલમ ૩(૨) (વ) હેઠળ તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા તહોમતોમાંથી નિર્દોષ મુક્ત કરવામાં આવે છે.

૧૨.૫૮ આઈપીસીની કલમ ૩૨૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે, આરોપીઓ દ્વારા અગાઉ ભોગવવામાં આવેલી સજાને ઉક્ત કાર્યવાહી હેઠળ તેમના પર લાદવામાં આવેલી સજા તરીકે ગણવામાં આવશે. ઇન્ડિયન પિનલ કોડની કલમો ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫, ૧૨૦બી, ૫૦૪ અને ૫૦૬(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે કોઈ અલગ સજાનો હુકમ કરવામાં આવતો નથી. બાકીની સજાઓ કાયમ રાખવામાં આવે છે. જો કોઈ અન્ય કેસમાં અપીલકર્તાઓની જરૂર

ન હોય તો તેમને તાત્કાલિક મુક્ત કરવામાં આવશે.

(હર્ષા દેવાની, ન્યાયમૂર્તિ)

(જી.આર. ઉધવાણી, ન્યાયમૂર્તિ)

(પીકિએન)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*